

15 İyun Milli Qurtuluş Günüdür

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

НАУКА

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin organı

№ 22 (1376)

Cümə axşamı, 15 iyun 2023-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Tarixdə bənzəri olmayan qardaslıq, dostluq, müttəfiqlik

Türkiye Respublikasının Prezidenti Recep Tayyib Erdoğan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dəvəti ilə iyunun 12-də ölkəmizə dövlət səfərinə qəlib.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan iyunun 13-de Fəxri xiyabanda xalqımızın Ümummilli Lideri, müasir məstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramla yad edib, abidəsi önüne aqıl qovulub.

Ulu Öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmlı oftalmoloq-alim akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi də ehtiramla anılıb, məzari üzərinə tər gülər düzüldü.

Görkemli dövlət xadimi Əziz Əliyevin ve tanınmış həkim, alim Tamerlan Əliyevin məzarları üstündən de gül dəstələri qoyulub.
Həmin gün Azərbaycan Respublikasının Prezi-

Hem gün Azerbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkiye Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ile təkbətək görüşü olub.

Sonra prezidentlərin geniş tərkibdə görüşü keçirilib. Dövlətimizin başçısı Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanı salamlayıb, prezident seçkilərində qəlebəsi münasibətilə təbrik edib, növbəti illərdə də dostluğunuzun, qardasılığınız hər zaman olduğu kimi

"Görüş esnasında bir çok məsələləri müzakirə etdik. İndi heyətlər çərçivəsində də bunun davamı olacaq. Türkiye-Azərbaycan birliliyi, qardaşlığı - bu, beynəlxalq amildir, sabitlik, inkişaf və təhlükəsizlik amilidir. Prezident sekillərindən türk xalqının Sizi göstərdiyi inam bir daha Sizin uzun illər arzində Türkiye xalqına göstərdiğiniz xidmətlərə verilən yüksək qiymətdir. Siz bilirsiniz ki, Sizi Azərbaycanda

çox sevirlər. Siz bizim əziz qonağımızsınız", - deyə Prezident İlham Əliyev bildirib.

Türkiye Prezidenti qonaqpərvərliyə görə öz adından və heyeti adından səmimi təşəkkürünü ifadə edib: "Türkîyə-Azərbaycan qardaşlığı bütün dünyada qıtbə ilə izlənilir. Bunun son ömrəyini Türkiyədə baş verən zəlzələ felakəti zamanı gördük. Azərbaycan hökuməti və xalqı dərdimizi öz dərdi kimi bölüsdü və dərhal zəlzələ bölgəsinə heyət göndərdilər. Ürəyi bizimlə döyünen hər bir Azərbaycan vətəndaşına yene şəxsnə öz adımdan və milletim adından minnətdəram".

Türkiye Prezidenti qeyd edib ki, Şuşa Bayan-naməsi ilə müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəltildiyimiz əlaqələrimizi bütün sahələrdə inkişaf etdirməkdə qərarlıyıq. Şuşadakı baş konsullüğümüz istədiyiniz vaxt açmağa hazırıq. Prezident vurğulayıb ki, Şuşadakı baş konsullüğümüz hər an açıla bilərsə, bu təbii ki, yenə başda Ermənistan olmaqla bütün dünya-ya ayrı bir mesaj olacaqdır.

Hemin gün presidentler metbuatı bəyanatları çıxış ediblər.

badiləsi apardıq. Həm təkbətək görüş zamanı, həm də heyətlərin iştirakı ilə apardığımız danışçılar bir daha bizim ortaq niyyətimizi ifadə edir. Yəni, əldə edilmiş bütün uğurların temelində Türkiye və Azərbaycan arasında olan qardaşlıq əlaqələri dayanır".

fiqlər kimi fealiyyət göstərirdik, ancaq Şuşa Bəyannaməsi bunu rəsmi sənədə çevirdi. Bu sənədin Şuşada imzalanması təbii ki, rəmzi xarakter daşıyır. Çünkü Şuşa Qarabağın tacıdır ve Şuşanın işğaldan azad olunması ikinci Qarabağ müharibəsinə son nöqtəni qoymuşdur. Fürsətdən istifadə edərək, Azərbaycan xalqı adından Sizə və qardaş Türkiyəyə ikinci Qarabağ savaşına dönəmində bize göstərdiyiniz qardaşlıq dəstəyinə, mənəvi və siyasi dəstəyə görə bir dəba təsakküriümüz hilditmək istəvəram”

göre bir dana leşşəkkürüm bildirmek istiyirəm .
Prezident İlham Əliyev geləcək işbirliyi proqramımızın müzakirə olunan məsələlər sırasında olduğunu, bütün sahələrdə konkret proqramlar əsasında işlərin getdiyi qeyd edib. Bölgenin inkişafı, sabitliyi ve təhlükəsizliyi nöqtəyi-nəzərindən Türkiyə-Azərbaycan birliliyi amilinin önemini vürgüləyib.

Dövlətimizin başçısı müdafiə sənayesi, təhsil, ticarət, nəqliyyat, infrastruktur, elektrik enerjisi, gəz-

ticarət, mədəyyat inşaatçılığı, elektrik enerjisi, qaz, neft, neft-kimya məhsulları, eləcə də bərpəolunur enerji sahələrində feal əməkdaşlıqdan bəhs edib.

Sonra Türkiye Prezidenti bəyanatında "Bir millet, iki dövlət" düşüncəsi ilə bu gənə qədər addımla-
dığımızı, bundan sonra da qərarlı şəkildə yolumuzda
damav edəcəyimizi dileyətiir.

"Həzirdə atdırığımız və atacağımız addımlardan
biri da Türkiye-Azərbaycan Universiteti məsələsi-
dir... Türkiye ilə Azərbaycan arasında belə bir uni-
versitetin qurulmasına nail olacaq. Beləliklə, azə-

baycanlı gençlerimiz Türkiye'ye rahatlıqla gèle bilecekleri gibi, Türk gençleri de aynı qaydada Azərbaycandakı universitetdə oxumaq şansı əldə edəcəklər".

Türkiye Prezidenti diger vacib meseleler kimi enerji sahesinde ve müdafie sənayesi sahesində atılacaq addımların əhəmiyyətinə toxunub.

Qeyd edib ki, mühüm məsələlərdən biri də xüsusilə hazırlı özəl sektorumuzun burada atlığı adımlarıdır. Şirkətlərimiz kənd təsərrüfatı, heyvandarlıq sahəlerində müstərək fəaliyyəti uğurla həyata keçirirlər. Bununla yanaşı, nəqliyyat sahəsində türk podratçı firmaları həqiqətən də Azərbaycanda

Həmin gün Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı Mehriban Əliyeva və Türkiyə Respublikasının birinci xanımı Əmine Ərdoğan Bakıda dünya

mədəni irsi abidələrindən sayılan İçərişəhərdə olublar.

Daha sonra qonaqlar UNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilmiş "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu, burada aparılan təmir-həməyən

Məməniq Qırğızı, burada əşərinin təmizləşdirilməsi və abadlıq işləri barədə məlumatlandırılıblar.

İçərişəhərdə qədim tarixi-mədəni abidələrdən biri olan "Hacı Bani" hamamı, İçərişəhər Əhəmənovi İncəsənət Mərkəzi, DOST İnkıləvliq İnkışaf və Yardıclılıq Mərkəzinin fealiyyəti ilə tanış olublar.

Prezident İlham Əliyev və Prezident Rəcəb Tayyib Erdoğan həmin gün Hərbi Hava Qüvvələri-

nin yeni Mərkəzi Komanda Məntəqəsinin açılışında iştirak ediblər.

AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəylinin 15 İyun - Milli Qurtuluş Günü münasibətilə Akademiya əməkdaşlarına təbriki

Hörmətli həmkarlar!

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin və xalqının taleyində dönüş nöqtəsi olan Milli Qurtuluş Günü Ulu Öndər Heydər Əliyevin "Böyük xilaskarlıq missiyası" ilə ölkəmizin suverenliyini yox olmaq təhlükəsindən xilas etdiyi ən əlamətdar günlərdən biridir.

90-ci illərin əvvəllərində respublikada baş verən siyasi təlatümlər, hərc-mərclik, iqtisadi böhran və ən başlıcası Ermenistanın ərazi iddiaları ilə başlatdığı Qarabağ müharibəsi Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini təhlükə altına almışdı və belə bir vaxtda xalqımız çıxış yolunu yalnız bütün həyatını və amalını dövlətine və xalqına həsr etmiş Heydər Əliyevdə göründü. Çünkü Heydər Əliyev görkəmli dövlət xadimi kimi sovet hakimiyəti illərində şərflə ölkəmizə rəhbərlik etmiş, Moskvada işlədiyi illərdə daim Azərbaycanın problemləri ilə məraqlanmış və nəhayət 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri kimi blokadada olan muxtar respublikanı çətin şəraitdən çıxarmışdı.

Xalqımızın, ziyanlarımızın, alımlarımızın çoxsaylı müraciətləri, eləcə də ovaxtkı ölkə rəhbərliyinin siyasi böhranda çıxış yolunu Heydər Əliyev döhəsində görməsi, ən əsası Azərbaycana, Vətənəna olan sevgisi dahi lide-

ri Naxçıvandan Bakıya getirən səbəblər idi və Ulu Öndər qısa müddətdə atlığı addımlarla qardaş qırğıının qarşısını aldı, ölkəmizi vətəndaş müharibəsindən xilas etdi. 1993-cü il iyunun 15-də Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi və Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub saxlamaq, möhkəmləndirmək, iqtisadi dırçılışə nail olmaq istiqamətində önəmlı addımlar atdı.

Ulu Öndər respublikada yenidən hakimiyətə qayıdan sonra ilk görüşlərindən birini məhz 1993-cü il sentyabrın 21-də Elmlər Akademiyasında alımlarla, ziyanları keçirdi və tarixi nitqə çıxış etdi: "Bu gün, şübhəsiz ki, hər bir kəsi, o cümlədən ziyanları ən çox məraqlandıran və eyni zamanda ən çox narahat edən Azərbaycan Respublikasının indiki vəziyyətidir. Bu, hər bir Azərbaycan vətəndaşını düşündür, narahat edir və ən çox, şübhəsiz ki, ziyanları, intellektual səviyyəli adamları düşündür. ...Mən nə vəzifə tutmaq üçün, nə də Azərbaycanın dövlət başçısı olmaq üçün mübarizə aparmamışam, indi də aparmiram. Ancaq doğrudan da, əgər indi Azərbaycan xalqının, respublikanın mənə ehtiyacı varsa, özümü kənarə çəkə bilmərəm. ...İndi de tekrar edirəm ki, mən heç bir vəd vermirməm. Yalnız bir şeyi vəd edə bilərəm: Azərbaycan xalqına, millətimə, torpağıma sadıq olmuşam və ömrüm boyu da sadıq olacağam. Həyatımın son dəqiqlişinədək xalqımı xidmet edacəyəm və ömrümün bundan sonrakı illərini də xalqıma bəxş edirəm".

Daim adı müstəqil və güclü Azərbaycan dövləti ilə bir səslesən Ümummilli Lider Heydər Əliyev hakimiyətə qayıtdıqdan sonra ölü-

kədə hərc-mərcliye son qoyuldu, Ermənistanla atəşkəs imzalandı, "Öşrin müqaviləsi" ilə ölkəye investisiya axını başladı, dövlət təsisatları yenidən formalasdırıldı, ordu quruculuğu, elm, təhsil, mədəniyyət sahələrində önemli addımlar atıldı, Azərbaycan beynəlxalq təşkilatların üzvü və etibarlı tərəfdası oldu, Ulu Öndər sözü verdiyi kimi son nefesindək xalqına, dövlətinə xidmət etdi.

Bu gün onun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev Heydər Əliyev epoxasının temelləri üzərində müasir dövrün çağırışları işığında Azərbaycanı inkişafının ən yüksək mərhələsinə qaldırıb, Ali Baş Komandanın Liderliyi, Ulu Öndərin Azərbaycanlıq ideologiyası ilə yetişən vətənpərvər nəslin şücaəti sayəsində qazanılmış Qarabağ Zəfəri ilə isə Prezident İlham Əliyev adını dövlətimizin tarixinə əbədi olaraq qızıl hərflərle yazdırıb.

Dəyerli Akademiya əməkdaşları, Sizi Qurtuluş Günü münasibətilə təbrik edir, cansağlığı və elmi-tədqiqat işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

İsa Həbibbəyli
Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyasının prezidenti, akademik

AMEA prezidenti Türkmenistanın Elmi Günü tədbirlərində iştirak edib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli Türkmenistan Elmlər Akademiyasının prezidenti Allahverdi Aşırovun dəvəti ilə Elm Gününe həsr edilmiş tədbirlərdə iştirak etmək üçün Türkmenistanda səfərdə olub.

Akademik Isa Həbibbəyli Türkmenistan Elmlər Akademiyasına "Elm, Texnika və İnnovativ texnologiya müasir inkişaf mərhələsində" mövzuda keçirilən beynəlxalq elmi konfransda "Azərbaycan-Türkmenistan əlaqələrinin inkişaf mərhələləri və müasir proseslər" mövzusunda elmi məruzə ilə çıxış edib.

Məruzədə Ulu öndər Heydər Əliyevin möhkəm əsaslarını yaratdıgi Azərbaycan-Türkmenistan əlaqələrinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən yeni inkişaf mərhələsinə qaldırılması faktları əsasında təqdim olundu.

Qeyd edilib ki, Xəzər dənizindəki "Dostluq" neft-qaz yataqlarının yenidən istismara verilməsi haqqında qəbul edilmiş qərarlar ölkələrarası əlaqələrin rəmzinə çevrilib.

Eyni zamanda, Azərbaycan-Türkmenistan elmi əlaqələrinin, akademiyalararası münasibətlərin inkişaf etdirilmesi, türkmən ədəbiyyatının böyük klassiki və mütefəkkiri Məftimqulu Fəraqının hayatı və yaradıcılığının tədqiq edilib öyrənilməsi və nadir əlyazmalarının üzə çıxarılaraq kitab halında nəşr edilməsi istiqamətlərində həyata keçirilmiş tədbirlər haqqında məlumatlar beynəlxalq elmi konfransın iştirakçılara qatıldı.

AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli "Neytral Türkmenistan" qəzetinə və türkmən dövlət televiziyasına müsahibə verib.

Beynəlxalq elmi konfransda Tacikistan Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik Fərhad Rehimli, Rusiya Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, Ural Elmi Bölmesinin rəhbəri, akademik Viktor Ruddenko, Vietnam Elm və Texnologiyalar Akademiyasının prezidenti Çan Van Minn, Belarus Elmlər Akademiyasının baş elmi katibi, texnika elmləri doktoru Vasili Çurski, Özbəkistan Elmlər Akademiyasının baş elmi katibi, professor Qeyrat Bahadirov, Yaponiya STS texnologiyaları kompaniyasının prezidenti, professor Nideomi Koinuma, Cənubi Koreya Xan-Xunk Xarici Diller və Mədəniyyətlər Universitetinin prorektoru, professor Bongçul Kim, Türkiye Koordioloqlar Assosiasiyasının prezidenti, professor Vedat Aytekin, AMEA Əlyazmalar İnstitutu

tunun baş direktoru, akademik Teymur Kərimli, Hanoy Elm və Texnologiyalar Universitetinin prorektoru, professor Hyung Danq Chin və başqaları elmi məruzələrlə çıxış ediblər.

Beynəlxalq elmi konfransın bölmə iclaslarında 24 ölkənin elm adamlarının məruzələri dinlənilib müzakirə edilib.

Türkmenistan Elm Günü iştirakçıları Türkmen Mədəniyyət Mərkəzində və Türkmenistan Xalça Muzeyində olublar. Qonaqlar Türkmenistan Elmlər Akademiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Mühəndislik və Texnologiya Universitetində təşkil olunmuş elm və texnologiya sərgisine baxıblar.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli səfər çərçivəsində Türkmenistan Elmlər Akademiyasının Dil, Ədəbiyyat və Əlyazmalar İnstitutunun kollektivi ilə görüşüb. Görüşdə institutun direktoru Davud Orazseidov Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının humanitar yönlü elmi-tədqiqat müəssisələri ilə Türkmenistan alımlarının əlaqələri və qarşida duran vəzifələrdən söz açıb. Akademik Isa Həbibbəyli Azərbaycan-Türkmenistan ədəbi əlaqələrinin araşdırılabilir tədqiq olunmasında Azərbaycan alımlarının xidmətlərini qeyd edib, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda çap olunmuş kitabları türkmenistənli həmkarlarına bağışlayıb. Görüşdə türkmen ədəbiyyatının banisi Məhəmmədqulu Fəraqının 2024-cü ildə keçiriləcək 300 illik yubileyi ilə əlaqədar təşkil olunacaq ortaş tədbirlər müzakirə olunub.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının adından Türkmenistan Elmlər Akademiyasına üzərində Qarabağ işğaldən azad edilməsinin rəmzi olan Xarı Bülbülün rəsmi həkk edilmiş xalça hədiyyə edilib.

AMEA prezidenti "Dirçəliş. Başlangıç" kitabının təqdimat mərasimində iştirak edib

İyunun 9-da Heydər Əliyev Mərkəzində Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin, "PAŞA Həyat Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin və "Azərbaycan Hava Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin dəstəyi ilə hazırlanmış və Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyinə həsr edilən "Dirçəliş. Başlangıç" kitabının təqdimat mərasimi keçirilib.

Təqdimat mərasimində əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səslendirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Xarici siyaset məsələləri şöbəsinin sektor müdürü Həbib Mikayıllı kitabı ərsəyə gəlməsində əməyi olan hər kəsə minnətdarlığını bildirib. Vurğulanıb ki, ermənilərin Azərbaycan torpaqlarını işgal etməsi azərbaycanlıları doğma yurd-yuvalarından didərgin salmaqla yanaşı, xalqımızın mədəni irsine də ağır zərər vurub: "Ermənistan 30 ilə yaxın işğal altında saxladığı Azərbaycan ərazilində şəhər və kəndlərin infrastrukturunu tamamilə məhv edib. İşğal zamanı mülki və təsərrüfat obyektləri ilə yanaşı, Azərbaycanın misilsiz mədəniyyət abideleri də məhv edilib".

H.Mikayıllı vurğulayıb ki, 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusu Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə düşmən üzərində parlaq Qələbə qazandı. Bununla da doğma torpaqlarımızdan didərgin düşmüş keçmiş məcburi köçkünlər öz yurdularına qayıtmaga başlayıblar.

Həmçinin diqqətə çatdırılıb ki, Azərbaycan ərazilərimizin minalarla çirkənəmisi səviyyəsindən görə dünyada ilk on ölkədən biridir. İşğal dövründə Ermənistan tərəfindən həmin ərazilərdə 1 milyondan çox mina basdırılıb.

Bu gün azad edilən ərazilərdəki dağıntılar və minalar ölkəmizin qarşılılığı ən böyük problemlərdir.

İşğaldan azad olunan ərazilərdə hazırla genişməyəsi bərpa-yenidənqurma işlərinin görüldüyü vurğulayan H.Mikayıllı avtomobil və dəmir yollarının çəkildiyini, bərpa edilən və yenidən qurulan su elektriki stansiyalarının fəaliyyət göstərdiyini, yeni hava limanlarının reysləri qəbul etdiyini və ümumiyyətlə dağıdılmış şəhər və kəndlərin dirçəldildiyini bildirib.

"PAŞA Həyat Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin idarə Heyətinin sədri Niyaz İsmayılov uzun müddət işğal altında qalan torpaqlarımıza artıq qayıdışın başladığını vurgulayıb. "Azərbaycan mədəniyyətinin tanıtılması üçün bir çox işlər görürük. Mənfur düşmənin vəhşiliklərinin unudulmaması üçün belə kitabların nəşr olunması olduqca təqdirləyişdir", - deyə N.Ismayılov bildirib.

Tədbirdə "IRS" Neşriyyat Evinin kollektivi adından çıxış edən fotoqraf Sergey Kirin, yaçı-publisist Andrey Vasilyev, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli, "IRS" və "Azerbaijan Airlines" jurnallarının baş redaktoru Musa Mərcanlı çıxışlarında işğaldan azad edilmiş Şərqi Zəngəzurda və Qarabağda iki il ərzində aparılan tiki-tiki-quruculuq işlərinin kitabda müfəssəl şəkildə təqdim olunduğu vurğulayıblar. Çıxışlarda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun tezliklə Azərbaycanın ən gözəl, firavan və çiçəklənən guşələrinə çevriləcəyinə əminliklərini ifadə ediblər.

"IRS" silsiləsi çərçivəsində sayca 21-ci nəşr olan "Dirçəliş. Başlangıç" kitabı Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunub. Kitabın məqsədi Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun erməni işğalından azad olunmuş torpaqlarında iki il ərzində baş vermiş dəyişiklikləri maksimal dərəcədə tam təsvir etməkdən ibarətdir. Görülən işlərin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması məqsədilə kitab Azərbaycan dilinə ilə yanaşı, rus və ingilis dillərində də nəşr olunub.

Qeyd edək ki, "IRS" Neşriyyat Evi tərəfinən çap edilən kitab "Ön söz", "Gələcəyə uzzanan magistrallar", "Quruculuq enerjisi", "Hava limanları", "Torpağa qayıdış", "Kül içindən dirçələnlər" və "Doğma Şuşa" hissələrindən ibarətdir.

**TÜBİTAK başqanı Hasan Mandal
AMEA-nın prezidenti,
akademik Isa Həbibbəyliyə təşəkkür məktubu ünvanlayıb**

Türkəyi Elmi və Texnoloji Tədqiqat Şurasının (TÜBİTAK) rəhbəri, professor Hasan Mandal AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyliyə təşəkkür məktubu ünvanlayıb.

Mektubda deyilir: "İlk növbədə Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümüne həsr edilmiş beynəlxalq konfrans dəvət etdiyiniz və Azərbaycanda olduğum müddətdə göstərdiyiniz qonaqpərvərlik üçün böyük məmənnüllüğumu bildirmək istəyirəm.

Bildiğiniz kimi, Türkiye ilə Azərbaycan arasında elmi-texniki əlaqələr son dövrlərde inkişaf etməkdədir. Digər tərəfdən, beynəlxalq konfrans çərçivəsində keçirdiyim görüşlər və səfərim zamanı müşahidə etdiyim ölkələrimiz arasında eməkdaşlıq üçün daha da böyük potensialın olduğunu göstərdi. Qurumlarımız arasındaki Əməkdaşlıq Protokolu bu potensialın reallaşdırılması üçün mühüm imkanlar təqdim edir. Bu sənədin alımlarımız arasında hazırda aparılan və gələcəkdə aparılacaq tədqiqatların hər iki ölkənin elm və texnologiya sahəsindəki mövcud vəziyyətini daha da yaxşılaşdıracağına inanırəm. Eyni zamanda ümid edirəm ki, birgə tədqiqatlar "Bir millet, iki dövlət" anlayışı əsasında Türkiye ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsi mühüm töhfələr verəcək.

Bu münasibətlə qurumlarımız arasında əlaqələrin daha da artması üçün hər cür dəstəyi məmənnüyyətlə verəcəyimi bildirməkdən şərəf duyur, Size və Akademianıza həyata keçirdiyiniz işlərdə uğurlar arzulayıram.

Prof. Dr. Hasan Mandal".

Qeyd edək ki, Hasan Mandal bu günlərdə Bakıda AR Fövqələde Hallar Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və AMEA nəzdində Respublika Seismoloji Xidmet Mərkəzinin təşkilatlılığı ilə Ulu Önder Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinə həsr edilmiş "Seismologiya və mühəndis seismologiyası" mövzusunda VII beynəlxalq konfransda iştirak etmək üçün ölkəmizdə səfərdə olub.

**Akademik Isa Həbibbəylinin
TÜBİTAK-in rəhbəri Hasan
Mandalla görüşü qardaş ölkənin
mediasında geniş işıqlandırılıb**

AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəylinin "Seismologiya və mühəndis seismologiyası" mövzusunda VII beynəlxalq konfrans çərçivəsində ölkəmizə səfər etmiş Türkiye Elmi və Texnoloji Tədqiqat Şurasının (TÜBİTAK) rəhbəri, professor Hasan Mandalla görüşüne qardaş ölkənin mediası geniş yer verib.

Türkəyin məşhur "Yeni Akit" qəzeti, eləcə də "Kafkas Haber Ajansı", "yesilidir", "karabukmedya", "tum1haber", "guvengazetesi", "taskopropostasi", "adahamasasi", "haberiniz.com", "aciksoz", "hasulkuhaber", "kastamonuguncel" və digər saytlarında ölkələrimiz arasında münasibətlərin strateji mütəffiqlik səviyyəsinə yüksəldiyi və elm sahəsində də əlaqələrin genişləndiyi oxucuların diqqətinə çatdırılıb.

Əlyazmalar İnstitutunda akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi-praktiki konfrans

İyunun 9-da AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Türk dünyası əlyazmalarının tədqiqi və Türkdiillər əlyazmalarının tədqiqi şöbələrinin birge təşkilatçılığı ilə akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş "Zəriflikdən hikmətə: Orta əsr ədəbiyyatında "Çiçək"" mövzusunda elmi-praktiki konfrans keçirilib.

Mərkəzi Elmi Kitabxanada baş tutan tədbiri giriş nitqilə ilə AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli açaraq 2023-cü ilin iki unudulmaz insanın - müasir Azərbaycanın memarı və qurucusu, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və Azərbaycan elminin en parlaq simalarından olan, görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın 100 illik yubileyinin keçirilməsi ilə əlamətdar olduğunu qeyd edərək orijinallığı və aktuallığı ilə seçilmiş tədbirin mühüm mövzuya həsr edildiğini bildirib. AMEA rəhbəri akademik Zərifə Əliyevanın hər zaman öz zəngin dünayagörüşü və baxışı ilə fərqlənərək Azərbaycanda qadın ziyailərinin aparıcı qüvvəsi olduğunu, əsərlərinin bir çox xarici dillərə tərcümə olunaraq yeni oftalmoloq alimlərin yetişməsinə töhfə verdiyini vurğulayıb və konfransın işinə uğurlar arzulayıb.

Daha sonra çıxış edən AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun baş direktoru, akademik Teymur Kərimli çıxışında Zərifə xanım Əliyevanın zəngin mənəviyyata sahib əsl ziyanlı kimi mənəvi özü yolunu keçdiyi, elmi fəaliyyəti ilə ölkəmizdə tibb sahəsinin

inkişafına əhəmiyyətli töhfələr verdiyini qeyd edib, onun elmi araşdırmalarının, alim kimi qazandığı böyük uğurların Azərbaycanın tibb elmi tarixində xüsusi yer tutduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, Zərifə Əliyeva haqqında söhbət döşəndə gözümüzənənə əsl Azərbaycan qadını, vəfəli ömür-gün yoldaşı, fədakar ana obrası canlanır. Məhz bu baxımdan, bugünkü konfransın da zəriflik, hikmət və çiçəklə assosiasiya edilməsi də təbiidir.

AMEA-nın vitse-prezidentləri, akademiklər İrada Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, millət vəkili Jale Əliyeva və tibb elmləri doktoru, professor Paşa Qəlibinur çıxışlarında Zərifə xanım Əliyevanın mənəvi və zəngin həyat yolundan nümunələr gətirərək

ədəbiyyatının nümayəndəsi Əlaəddin Sabit Bosnəvinin "Lale" rədifi qəzəlli", böyük elmi işçi Aysel Acalova "Kamal Ümmi "Divan"ında çiçək motivi", Türk dünyası əlyazmalarının tədqiqi şöbəsinin emekdaşları - şöbə müdürü, filologiya elmləri doktoru, dosent Aygün Hacıyeva "Gül adları bədii təsvir vasitələri kim", aparıcı elmi işçi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nəzakət Məmmədli "Təsəvvüf ədəbiyyatında çiçək simvolikası", böyük elmi işçi Tahira Əliyeva "Ürəklərə nur verən alim qadın, müdrik ana - akademik Zərifə Əliyeva" və böyük elmi işçi Sevinc Rəhnuma "Dünya Yaddaşının Beynəlxalq Reyestrinə salınmış "Gül defteri" mövsündə məruzələrlə çıxış ediblər.

15 İyun- Milli Qurtuluş Günü

Şərəf və iftixar hissi bəxş edən tarix

15 İyun - Milli Qurtuluş Günü Azərbaycan tarixinin ən əlamətdar ve möhtəşəm hadisələrindən biridir. Qətiyyətə demək olar ki, Milli Qurtuluş Günü müasir dövrümüzün qurur salnaməsidir. 1993-cü il iyunun 15-də Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyətə qayıdışı ilə Azərbaycan məhv olmaq təhlükəsindən xilas oldu, dərin ictimai-siyasi və iqtisadi böhran aradan qaldırıldı, ölkəmiz inkişaf yoluna çıxdı. Məhz bu tarixin 1997-ci ilde Milli Məclis tərəfindən Milli Qurtuluş Günü elan olunması haqqında qərar qəbul edilib.

1990-ci illərin əvvəlində müstəqilliyini elan etmiş Azərbaycanda dərin böhran hökm sürdü. Bir tərəfdən Ermenistanın torpaqlarımızı işğal etmesi, digər tərəfdən ölkə daxilində siyasi böhran, xaosun hökm sürməsi Azərbaycanı ciddi təhlükələrə doğru sürükləyirdi. Bu proses 1993-cü ilin iyun ayında özünün kulminasiya nöqtəsinə çatdı və ovaxtkı hakimiyətin serüstəsi siyaseti nəticəsində Azərbaycan parçalanmaq, məhz olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qaldı. Azərbaycanı bu təhlükəli vəziyyətdən yalnız böyük dövlət xadimi, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev xilas edə bilerdi. Məhz belə bir zamanda xalqın təkidi tələbi ilə Ümummilli Lider Heydər Əliyev Naxçıvandan Bakıya gəldi və iyunun 15-də Azərbaycan parlamentinin sədri seçildi.

Ulu Öndər Heydər Əliyev xilaskarlıq missiyasını yerinə yetirərək bütün təhlükələri dəf etdi və müstəqilliyimizin dönməzliyi təmin olundu. Bu səbəbdən de 15 iyun tarixi haqlı olaraq tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu. Heydər Əliyev öz xilaskarlıq missiyası ilə ölkəmizin müstəqilliyini qorudu, respublikada tügən edən ictimai-siyasi böhranı aradan qaldırdı. Bununla da ölkədə uzun illər davam edən gərginlik və qarşılurma səngidi, respublikamız vətəndaş mühərribəsindən və parçalanma təhlükəsindən xilas oldu. Həmin il "olum, ya ölüm" ayrıca qalmış Azərbaycan Heydər Əliyevin yorulmaz fəaliyyəti nəticəsində geleceyə inamlı baxan qüdrətli rəsul dövlətə çevrildi. 1994-cü ilin sentyabrında "Əsrin mütqaviləsi"nin imzalanması və onun gerçəkləşdirilməsi də məhz Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən işlənib hazırlanmış və müstəqil Azərbaycanın iqtisadi inkişaf konsepsiyasının esasını təşkil edən neft strategiyasının həyata keçirilməsinin parlaq təzahürüdür. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikamız qədim ipək Yolunun bərpası, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Örzurum neft və qaz kəmərlərinin çəkilişi kimi global layihələrin fəal iştirakçısına və təşəbbüskarına çevrildi. Heydat bütün sahələrində tərəqqi və dirçəliş baş verdi. Heydər Əliyev dövüşünün bəhrələri olan bu nailiyyətlər Azərbaycanı mehv olmaqdan qurtardı, müstəqilliyimizi daimi, əbədi, sarsılmaz, dönməz etdi.

Bu gün Azərbaycanın dünya birliliyinin tam bərabərhüquqlu üzvü, bəyənəlxalq tribunalarda söz sahibi olan dövlət olduğunu diqqətə çatdırıban S.Fətəliyevinin sözlərinə görə, o dövrdə dünya birliliyine bərabərhüquqlu üzv kimi daxil olmağa çalışan və müstəqilliyinin ilk addimlarını atan, eləcə də Ermənistanın herbi təcavüzü nəticəsində ərazi bütövlüyü pozulmuş Azərbaycan Respublikasının xarici siyasetində dünya birliliyinə integrasiyası, ikitirəfi və cəxətəfi münasibətlər, o cümlədən bəyənəlxalq və regional təşkilatlarla əlaqələrin yaradılması və inkişaf etdirilmesi Ümummilli Lider Heydər Əliyevin fəaliyyətinin başlıca istiqamətlərindən birini təşkil etmişdi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi texnologiaların sosial-iqtisadi, siyasi və mənəvi tədbirlərin nəticəsi kimi, bir tərəfdən Azərbaycanın milli mənafelərini qorumağa qadir olan nizami silahlı qüvvələrin yaradılması, torpaqlarımızın müdafiə olunması ilə bağlı məhüm addimlar atılmışa başlandı, digər tərəfdən, bütün siyasi və diplomatik vasitələrin işə salınması ilə 1994-cü ilin may ayında cəbhədə atəşkəs əldə edildi. Atəşkəsin əhəmiyyəti onda iddi ki, məhz bu sazişdən sonra ölkəmizin dünya birliliyinə integrasiyası sürətləndi, öz iqtisadi potensialından səmərəli istifadə edərək dünya bazarına daxil olmağa şərait yaranan bəyənəlxalq mütqaviller, razılışmalar və sair əldə edildi. Təbii ki, bu uzaqqorən siyasetin reallaşması nəticəsində Azərbaycan sürətli inkişaf yoluna qədəm qoydu və tezliklə regionun lider dövlətinin çevrildi.

Ulu Öndərin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan ötən illər ərzində dəha da güclənib, dünyada nüfuzlu dövlətə çevrilib.

2020-ci ilde Müzəffər Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə rəşadətli Ordumuz 44 günlük Vətən məharibəsi nəticəsində işğal altında olan torpaqlarımızı azad etdi, işğalçı ordu mağlub oldu. Bu Qələbə tariximizə qızıl hərflərle yazıldı. Təbii ki, bu Zəfərə xalq və cəmiyyət olaraq birliyimiz və həmərliyimiz de məhüm rol oynadı. Beləliklə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin xaos və anarxiyadan, dövlətçiliyin itirilmiş təhlükəsindən xilas edib dinamik islahatlar yoluńa çıxarıdı Azərbaycan hazırlıda onun layiqli davamçısı - Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə dünyadan en sürətli inkişaf edən, yeniləşen, müasirleşen, demokratikləşen dövlətinə çevrilib. Qazanılan uğurlar Azərbaycanın bəyənəlxalq aləmdə mövqeyini də əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirir. Əminliklə demək olar ki, bu gün ölkəmiz dünya birliliyinin tam bərabərhüquqlu üzvüdür, söz sahibi olan dövlətdir. Ümummilli Liderin qurduğu dünyəvi Azərbaycan dövləti öz tarixinin yüksəlşəmə müşayiət olunan şərəflə bir dövrünü yaşayır. Hazırda regionumuzda yeni reallıqların müəllifi olan Azərbaycanın gelecekdə daha böyük nailiyyətlər qazanacağı şübhəsizdir. Dövlətimizin məqsədi Cənubi Qafqazi sülh və əməkdaşlıq məkanına çevirmekdir. Birmənali şəkildə söylemək olar ki, qazanılan bütün nailiyyətlərin əsasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin xilaskarlıq missiyası dayanır. Qurtuluş məfkurəsi bundan sonra da ugurlarımızın əsasında dayanacaq.

"Elmin inkişafına dəstək: innovativ ideyalar və perspektivlər" mövzusunda forum keçirilib

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti ilə BP arasında əməkdaşlıq çərçivəsində "Elmin inkişafına dəstək: innovativ ideyalar və perspektivlər" mövzusunda forum keçirilib.

Forumun iştirakçıları tədbirdən önce BP-nin maliyyə dəstiyle UNEC-də yaradılan Aziz Sancar adına Qida təhlükəsizliyi, Qida Kimyası, Ekologiya kimyası laboratoriyaları və Kompozit Materiallər Elmi-Tədqiqat Mərkəzinin fealiyyəti ilə tanış olublar. Tədris üçün nezərdə tutulan laboratoriyaların fealiyyəti yüksək qiymətləndirilib.

Forumun açılışında çıxış edən rektor Ədalət Muradov UNEC ilə BP arasında əməkdaşlıq çərçivəsindən həyata keçirilən layihələrdən söz açıb. UNEC-ə göstərdiyi dəstək üçün BP-nin Xəzər regionunda kommunikasiya və xarici əlaqələr üzrə vitse-prezidenti Bəxtiyar Aslanbəyli təşəkkürünü bildirib.

Rektor UNEC-de 39 elmi-tədqiqat mərkəzinin fealiyyət göstərdiğini və həmin mərkəzlərdə xaricdən 113 tədqiqatçının araşdırımlar apardığını bildirib. Kompozit Materiallər Elmi-Tədqiqat Mərkəzinin universitetə qazandırıldığı qrant layihələrindən söz açan rektor UNEC üzrə "Scopus" bazasında çap olunan elmi məqalələrin üçdə bir hissəsinin məhz həmin mərkəzin payına düşdürüyü dıq-qəte çatdırıb.

Bəxtiyar Aslanbəyli uğurla tamamlanan layihənin UNEC-ə beynəlxalq elmi

təşəbbüslerə qoşulmaq, nüfuzlu və təcrübəli bir mənbə kimi dünənən aparıcı elmi institutları ilə əməkdaşlıq etmək imkanları yaradacağından, eləcə də təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və tədqiqat potensialının genişləndirilməsinə mühüm töhfə qazandırılacağından əminliliyi ifade edib.

Sonra UNEC Kompozit Materiallər Elmi-Tədqiqat Mərkəzinin rəhbəri professor Rövənq Rzayev mərkəzin fealiyyəti, həyata keçirilən layihələr və hədəflər barədə təqdimatla çıxış edib. Bildirib ki, bir neçə komponenti əhatə edən layihə universitetin professor-müəlliminin heyətinin, tədqiqatçıların dünənən aparıcı tədqiqat mərkəzləri ilə bir araya gələrək, öz elmi fealiyyətlərindən

daha böyük uğurlara nail olmalarına dəstək məqsədi daşıyır. R.Rzayev BP tərifində mərkəzə hədiyyə olunan təmən avtomatik "Drawell DTR8000 Ramən spektrometri" cihazının tibbi analiz, kənd təsərrüfatı və qida texnologiyaları, suyun şirkənməsini təhlili və digər aparıcı fənn sahələrində tədqiqatlar aparmağa imkan yaratdığını diq-qəte çatdırıb.

Forumda iştirak edən akademiklər Arif Həsimov və Adil Qəribov UNEC-in elmi fealiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində həyata keçirdiyi layihələri, həmçinin universitetdə yaradılan şəraitin yüksək qiymətləndirib, elmin inkişafı baxımdan innovativ ideyaların əhəmiyyətindən danışıblar.

Sonra "Xəzər hövzəsində global dəyişiklik dinamikasının lokallaşdırılması: elm-siyaset interfeysi" plenar iclasında məruzələr dinlənilib.

CASPISNET-in koordinatoru c.e.ü.f.d. E.Səfərov, professor Dr. Markus Stoffel, c.e.d. Səid Səfərov, Dr. Alexandre Hedjazi ilə həmmüəllif olduğu "Dəyişən iqlim şəraitində Xəzər dənizinin səviyyə problemləri" mövzusunda məruze edib. Alim Xəzərin problemlərinin hərtərəfi öyrənilməsi sahəsində aparılan elmi tədqiqatlıardan, Xəzərin səviyyə problemlərinin post-doktorantı, bəyənəlxalq CASPISNET şəbəkəsinin koordinatorı Elhur Səfərov, SOCAR, NASA, Ekologiya və İqtisadiyyat nazirliylarından, müxtəlif universitetlərdən nümayəndlər, eləcə də ABŞ, Fransa, İsviçre, İtaliya və Rusiyadan tənimmiş alımlar iştirak edib.

Cenevərə Universitetinin professoru Aleksandr Babak Hecazi tədbir iştirakçılarını salamlayıb və tədbirin keçirilməsinin məqsədini açıqlayıb. Fransanın Azərbaycandakı səfiri Anne Boil-

CASPISNET-in illik toplantısı

Elm və Təhsil Nazirliyinin akademik H.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun təşəbbüsü ilə yaradılmış CASPISNET (Caspian Integrated Scientific Network), ADA Universiteti, İsviçrənin Cenevə Universiteti, həmçinin inkişaf və Diplomatika İnstitutunun təşkilatçılığı ilə "Xəzər dənizinin xüsusiyyətləri: perspektivdə elm - siyaset - təcrübə interfeysi" mövzusunda illik toplantısı keçirilib.

Toplantı BP Azərbaycan, Azərkosmos, "AzerGold" QSC, ARPA Consulting, "Hidroloq" MMC Fransanın və İtaliyanın Azərbaycandakı səfirlilikləri, Azərbaycan-Fransa İnstitutu, SOCAR-FUGRO, Azərbaycanın Coğrafiya Cəmiyyəti (ACC), AMEA və digərlərinin dəstəyi ilə baş tutub.

Tədbirdə AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev, AMEA-nın vitse-prezidentinin köməkçisi Rəqsana Əsgərova, Coğrafiya İnstitutunun əməkdaşları baş direktör Zakir Eminov, icraçı direktör Zaur İmranı, şöbə müdürü Səid Səfərov, böyük elmi işçi, həmçinin tədbirin təşkilatçısı, Cenevərə Universitetinin post-doktorantı, bəyənəlxalq CASPISNET şəbəkəsinin koordinatorı Elhur Səfərov, SOCAR, NASA, Ekologiya və İqtisadiyyat nazirliylarından, müxtəlif universitetlərdən nümayəndlər, eləcə də ABŞ, Fransa, İsviçre, İtaliya və Rusiyadan tənimmiş alımlar iştirak edib.

Cenevərə Universitetinin professoru Aleksandr Babak Hecazi tədbir iştirakçılarını salamlayıb və tədbirin keçirilməsinin elmi tədqiqatlıardan, Xəzərin səviyyə problemlərinin post-doktorantı, bəyənəlxalq CASPISNET şəbəkəsinin koordinatorı Elhur Səfərov, SOCAR, NASA, Ekologiya və İqtisadiyyat nazirliylarından, müxtəlif universitetlərdən nümayəndlər, eləcə də ABŞ, Fransa, İsviçre, İtaliya və Rusiyadan tənimmiş alımlar iştirak edib.

Türkiyənin Elm, Mədəniyyət, Təhsil Vəqfinin nümayəndə heyəti ilə görüş

Iyunun 12-də AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşunaslıq İnstitutunda Türkiyənin Elm, Mədəniyyət, Təhsil Vəqfinin nümayəndə heyəti ilə görüş keçirilib.

Nümayəndə heyətine daxil olan qurumun icraçı direktoru prof., Dr. Lütfi Sunar, müavini Ahmet Sait Öner, vəqfiy üzvü Hüseyin Türkən və Azərbaycan nümayəndəsi Kadir Yaman ilə olaraq AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., Şərqşunaslıq İnstitutunun baş direktoru, akademik Gövhər Baxşəliyeva ilə görüşüb.

Akademik G.Baxşəliyeva institutda görülen işlərdən, xüsusi tərkibi sahəsində aparılan tədqiqatlıardan bəhs edib.

Lütfi Sunar Elm, Mədəniyyət, Təhsil Vəqfinin fealiyyəti barədə məlumat verib. Görüşdə qarşılıqlı əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə olunub. Daha sonra türkiyeli alımlar Şərqşunaslıq İnstitutunun kollektivi ilə görüşüb. Akademik G.Baxşəliyeva türkiyeli qonaqları görüş iştirakçılara təqdim edib. Lütfi Sunar Elm, Mədəniyyət, Təhsil Vəqfinin apardığı araşdırımlardan, həy-

ta keçirilen layihələrdən, nəşr olunan elmi dərgi və kitablarдан danışıb.

Şərqşunaslıq İnstitutunun şöbə müdürü öz şöbələrindən aparılan tədqiqatlılar barədə qonaqlara məlumat veriblər.

Sonda türkiyeli alımlar institutun əməkdaşlarının suallarını cavablandırıblar.

Silinməz tarixdən adı Heydərin

"Kəlbəcər həm təbii sərvətlərə zənginliyinə görə, həm iqtimilinin gözəlliyinə görə, həm də orada yaşıyan insanların fədakarlığına görə respublikada həmişə çox hörmət, ehtiramla layiq olubdur. Kəlbəcər Azərbaycanın ayrılmaz bir parçasıdır, hissəsidir. Heç şübhəsiz, o gün geləcək ki, Kəlbəcər rayonu Ermənistən silahlı qüvvələrinin işğalından azad olacaq ve Kəlbəcərin vətəndaşları, sakinləri, bizim soydaşlarımız öz yerlərinə, yurdularına qayışdaçaqlar"

Ümummilli Lider Heydər Əliyev

Kəlbəcər deyəndə Aşıq Şəmşir, Aşıq Şəmşir deyəndə göz önungənə Kəlbəcər gelir. Kəlbəcər Aşıq Şəmşir şeirlərinin ve səsiniñ beşiyidir. Professor Qəzənfər Paşayev Dəde Şəmşir "ozanlışaq sənətinin memarlarından biri" adlandırdı, Əməkdar elm xadimi, professor Mehərrəm Qasımlı isə yazır: "Aşıq şeirlərinin əksər şəkillərindən (qoşma, gəryalı, təcnis, divani, müxəmməs və s.) böyük məhərətə istifadə edən görkəmli sənətkar (Aşıq Şəmşir - M.N.) sözün çəkisində xüsusi diqqət yetirir, her misraya, her kəlməyə zərər dəqiqliyi ilə yanasaq bir sərfə id". XX əsrde Azərbaycan aşiq sənətinin inkişafında böyük xidmətləri olmuş Aşıq Şəmşir - Dəde Şəmşir həm de böyük söz adımı olub.

Aşıq Şəmşir Miskin Abdal, Aşıq Ələsgər, Aşıq Qurbanın adı ilə bağlı böyük sənət məktəbinin bədi əməklerini XX əsrde yaşadan, yeni nəsillərin bədiyyə yaddasına kökləyen qüdrətli saz ve söz ustasıdır. Onun həyatı xalqının həyatına bağlı olub, öz həyatını elin həyatından kənardan təsəvvür etməyi. Bu cəhdəndən Şəmşirin şəxsi-mənəvi dünyası, biografiyası böyük maraq doğurub. Dəde Şəmşir 1893-cü il mart ayının 15-də yurdumuzun dilber güşələrindən biri olan Kəlbəcər rayonunun Dəmirçidam kəndində el sənətkarı Aşıq Qurbanın ailəsində anadan olmuşdu.

1903-cü ilde Kəlbəcərin Ağdaban kəndine köçüb, orada yurd salmışdı. Dəde Şəmşir Göyçə mahalının Sariyaqub kəndində anadan olan, ulu babası Miskin Abdal nəslindəndir. Şəmşir poeziyasının ikinci qaynağı isə atası Ağdabanlı Qurbanın öz yaradıcılığı, erkən tanış olduğu klassik ədəbiyyatımız və xalq poeziyamızdır.

Dəde Şəmşirin Çayqovusunda öz eli ilə tikib ucałdırdığı evin qapısını açanda "Yeddi qardaş" dağının beşinci zirvesi aydın görünürdü. O, burañ cöxdan son menzil üçün gözaltı etmişdi. Dəde Şəmşir 1980-ci ilde dünyasını dəyişəndə vəsiyyətinə görə burada dəfn olunmuşdu.

Oğlu Qənbər Şəmşiroğlu onun xatirəsinə başqa şeirlərə bərabər, bu nisgili misraları qələmə alıb:

*Qaldın zirvəsində "Yeddi qardaş"ın,
İndi düyünlənib çatılar qasıñ.
Saçın qapqarayı - ağardı başın,
Səni tərk elədik, qərib qalmışan...*

Dəde Şəmşirin yaradıcı eməyinə yüksək qiymət ilk dəfə Ulu Önder Heydər Əliyev tərafından verilib. Ustad 80 illiyi ilə əlaqədər 14 mart 1973-cü il tarixində "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif olunub. Aşıq Şəmşirin yubileylerinin dövlət başçısının sərəncamları ilə keçirilməsi, əlbəttə, Azərbaycan aşiq ədəbiyyatına verilən ən yüksək qiymətdirdi.

- Dəde Şəmşirin 110 illik yubileyinin ölkəmizdə keçirilməsi haqqında Sərəncam imzalayaq onun ırsini yüksək qiymətləndirmişdi:

"Qədim köklərə malik olan Azərbaycan aşiq sənəti enənələrinin davam etdirilməsi və zənginləşdirilməsində Aşıq Şəmşirin böyük eməyi vardır. Ömrünün 60 ilini öz sənəti ilə xalqa xidmətə həsr edən el şairi aşiq şeirlərinin ən müxtəlif formalarında gözəl sənət nümunələri yaratmış, canlı həyat ləvhələri ilə dolu əsərlərində doğma xalqının fikir və duygularını yüksək sənətkarlıq-

Heydər Əliyev siyasetindən bəhs edən monoqrafiya

"...Heydər Əliyev ...iti ağılı, güclü mənətiqi, fenomen yaddaşı olan qüvvəli bir şəxsiyyət, sözün həqiqi mənasında, kompyuter insandır" (R.Reyqan);

"O nəinki Azərbaycanı və Amerikani, bütün dünyani idarə edə bilən dövlət xadimidir" (B.Klinton);

"Azərbaycan idarə edən ...yegane mükemmel siyasi xadim" (Z.Bjezinksi) və b.

Müəllif müxtəlif fikirlərə istinad edib ümumileşdirək Heydər Əliyev haqqında yazar ki, "bir sıra hallarda Heydər Əliyevi "siyaset nəhəngi", "siyaset gross-meyesteri", "siyaset patriarı" kimi xarakterize edilir". Müəllif yazar: "Xalqımız qarşıya çıxan her hansı bir çətin problemin həllini, xilaskarlıq missiyasını Heydər Əliyevde görür", "Qüdrətli dövlət xadimi siyaset aləminin müəllimi idi" və b.

Bu kimi tədqiqatlar fonunda müəllif Heydər Əliyevin türk dünyası birliliyi işində siyasi missiyasını da təqdim etmiş, əvəzedilmiş şəxsiyyətin hakimiyyəti dönməndən "Kremldə ucalan türk bayrağı" olmasına konkret faktlara aydınlıq getirmiş, özünəməxsus şərh, faktlar və elmi qənaətlər vermişdir. Müəllif bugünkü ictimai, siyasi və mədəni münasibətləri fonunda Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığı və elekə də, ümumən, türk dünyasının birliliyi inkişafı fonunda da bu inkişafın və siyasi ideyanın praktiki zəmininin mehz Ulu Önder Heydər Əliyev tərefindən atıldığı və möhkəm təməllər üzərində ucalıldıq qənaətlərini ifadə etmiş, dahi liderin "Bir millet, iki dövlət" tezisindən doğan siyasi-mədəni nailiyyətin təzahürü kimi meydana geldiyi esaslandırılmışdır.

Əsərdə Ulu Önder Heydər Əliyevin doğma vətəni olan Naxçıvanla bağlılığı da məxsusi olaraq yer almışdır. Əsərin iki fəsli dahi liderin həyatı və siyasi fəaliyyətində Naxçıvanın yeri və roluna həsr olunmuşdur. Əlbəttə, yaxşı məlumdur ki, blokadın yaratdığı problemlər mənənəsində mehv olmaq təhlükəsəl üzbeəz qalan Naxçıvana Ulu Önderin dövründə və xidmətləri Azərbaycan və ümumən türk dünyasının böyük starateji əhəmiyyətini daşıyan Naxçıvanın təleyində mühüm nailiyyətlərə yadda qalmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 2023-cü ilin ölkəmizdə "Heydər Əliyev İli" elan olunmasında haqqındakı Sərəncam da aydınlaşdır. Sərəncamda Ulu Önderin ümummilli statusu barədə deyilir: "Heydər Əliyev öz xalqını zamanın mürəkkəb tarixi-siyasi sınaqlarından uğurla çıxarımış və ardıcıl mübarizə apararaq onu müstəqilliye qovuşdurmuş qüdrətli şəxsiyyətdir. Azərbaycan xalqı yenidən əsərə və yeni minilliyyət mehz Heydər Əliyev zəkasının işində qədəm qoymuşdur. Davamlı yüksəlşən yoldunda inamlı irəliləyən müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin həyat amalının təntənəsidir".

Monoqrafiyanın əvvəlində epigraf olaraq seçilən Ulu Önder Heydər Əliyevin fikri əsərin başlıca məqsədi, məzmunu və ideyasına işq tutur. Əsər Ulu Önder Heydər Əliyevin bu müdrik fikri ilə başlayır: "Biz nadir bir ərsin varisliyik. Bir hər Azərbaycan vətəndəsi bu işsə layiq olmağa çalışaraq böyük bir tarixi keçmiş, zəngin mədəniyyəti, yüksək mənəviyyəti olan ölkəmizin həm dünənine, həm bu gününe, həm də geleceyinə dərin bir məsuliyət hissi ilə yanaşmalıdır".

Əsərin yazılıma məqsədini ön səhifələrdən birində təqdim edilmiş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2023-cü ilin ölkəmizdə "Heydər Əliyev İli" elan olunmasında haqqındakı Sərəncam da aydınlaşdır. Sərəncamda Ulu Önderin ümummilli statusu barədə deyilir: "Heydər Əliyev öz xalqını zamanın mürəkkəb tarixi-siyasi sınaqlarından uğurla çıxarımış və ardıcıl mübarizə apararaq onu müstəqilliye qovuşdurmuş qüdrətli şəxsiyyətdir. Azərbaycan xalqı yenidən əsərə və yeni minilliyyət mehz Heydər Əliyev zəkasının işində qədəm qoymuşdur. Davamlı yüksəlşən yoldunda inamlı irəliləyən müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin həyat amalının təntənəsidir".

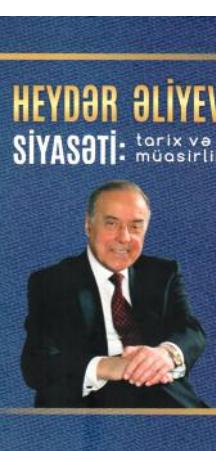
Monoqrafiya haqqında müfəssəl məlumatə əsərin müəllifi tərefindən yazılın "Ön söz"ündə rast gelinir. Ulu Önder Heydər Əliyevin şəxsiyyəti və misilsiz tarixi xidmətləri fonunda münasibət ifadə edilərək deyilir: "Xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin Azərbaycan tarixində, ölkəmizin hərtərəflı inkişafında, müstəqiliyətə Azerbaycan Respublikasının dönya birliliyində layiqli yerini tutmasında müstəsna xidmətləri olmuşdur. Müasir Azərbaycan tarixinin otuz ildən artıq bir dövrü dahi şəxsiyyətin - Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır" və s.

Əsər "Ön söz"dən başlayaraq altı fesil, nəticə və ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Monoqrafiyanın ümumi məzmunu və qoyalan elmi problemlər əsərdə ki "Heydər Əliyev şəxsiyyəti ve siyaseti" (I), "Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycanə qayğısı" (II), Naxçıvanın milli azadlıq hərəkatının mərkəzindən, müstəqilliye doğru böyük dönüs" (III), "Heydər Əliyevin dövlətçilik təlimi" (III), "Heydər Əliyev: tarix və tarixi günlər" (IV), "Heydər Əliyev və Naxçıvanın inkişaf strategiyası" (V), "Heydər Əliyev ideyaları Azerbaycanın uğurlarında əsəsdir" (VI) kimi fesillər daxilində araşdırılaraq nəticələndirilmiş, özünəməxsus, sanballı təhlillər yer almış, elmi fikir və qənaətlər eks etdirilmişdir.

"Heydər Əliyev İli" çərçivəsində nəşr olunan monoqrafiya özünəməxsus keyfiyyətlərə malikdir. Tam qətiyyətlə demək olar ki, monoqrafiyanın her bir fesili ayrıraq bitkin, konseptual bir əsər tesiri bağışlıdır. Əsər mövzu genişliyi, tədqiqat dərinliyi və məqsəd konkretliyinə malikdir. Monoqrafiyanın ən böyük əhəmiyyət və meziyyətlərindən biri budur ki, əsərdə Heydər Əliyevin yürütdüyü siyaset, tarixi xidmətləri və qərarları konkret faktoloji baxımdan təqdim və təhlil olunduğu kimi, xüsüsilə tarixi inkişaf qanunauyğunluqları, konkret nəticələri və müasir Azərbaycanın nailiyyətəri kontekstində dəyərləndirilərək, daha geniş diapazonda təhlil edilmişdir.

Monoqrafiyanın en maraqlı fesillərindən biri əsərin "Heydər Əliyev şəxsiyyəti ve siyaseti" adlanan birinci feslidir. Burada en müxtəlif xalq və ölkələrin görkəmlisi siyasi xadimlərinin fikirləri de nezər diqqətə çatdırılarq görkəmlə dövlət xadimi və siyaset adamı kimi Ulu Önderin şəxsiyyəti və siyasetinə nəzər yetirilmiş, oxucuların diqqətinə çatdırılmış, habelə "Heydər Əliyev öyrənilməmiş dünyadır" tezisine konkret faktlar işindən haqq qazandırılmışdır. Belə ki, əsərdə müəllif monoqrafiyada Ulu Önderin siyasi fəaliyyətinə məxsusi nəzər yetirən yaddaşaların bir elmi mənəbedir. Müəllif monoqrafiyada Ulu Önderin Azərbaycanın ictimai-siyasi hayatından oynadığı məsliş və əzaqəggər fealiyyətini maraqlı tarixi faktlar, ciddi elmi təhlillər və konkret qənaətlərle işqalandırılmış, xüsusi əhəmiyyət kəsb edən bir əsəri elmi dövriyyəyə buraxılmışdır. Əsərdə de gelinən neticədə ifadə edildiyi kimi, "XX əsr Azərbaycan tarixinin en parlaq siması olan Heydər Əliyevin siyasi obrazı Azərbaycan xalqının dövlətçilik şuurunun, tarixin sınağından şerəfə çıxmış bütün bür idarəcilik məktəbinin, müasir ictimai-siyasi fikrin an davamlı keyfiyyətlərinin canlı mənzərasıdır. ...Ulu Önder Azərbaycana rehberlik etdiyi illərdə ölkəmizi bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxara bilmış, gelecek inkişaf strategiyasını müəyyən etmiş və onun həyata keçirilməsi üçün mühüm addımlar atmışdır". Bu vəsile ilə de müasir Azərbaycanın ümummilli tale, inkişaf və tələyikli məsələlərin həlli istiqamətində Prezident İlham Əliyevin rehberliyi altında əlde etdiyi nailiyyətlər də mehz müdrik və dahi liderin uaqqər siyasi konsepsiyası və ideyalarının uğurla davam və inkişaf etdirilməsi sayesində mümkün olmuşdur.

Ramiz QASIMOV
AMEA Naxçıvan Bölmesinin şöbə müdürü,
filologiya üzrə fəlsəfe doktoru, dosent

Rübabə ŞİRİNOVA
AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Şərqşünaslıq İnstitutu Azərbaycan elminə mühüm elmi töhfələr verir

AMEA akad. Z.M.Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu ölkəmizdə hər sahəni əhatə edən islahatlar və tərəqqinin axarında 2022-ci ili uğurla başa vuraraq bir çox mühüm elmi nailiyyyətlərə imza atmışdır. Belə ki, ötən il Şərqşünaslıq İnstitutunun əməkdaşları səmərəli elmi fəaliyyət göstərərək, "Şərq ölkələrinin ictimai, iqtisadi, mədəni-tarixi inkişafı və Azərbaycanla əlaqələri" istiqaməti üzrə araşdırımlar aparmış və elmi-tədqiqat planında nəzərdə tutulmuş bütün işləri yerinə yetirmişlər.

Bu mühüm elmi nəticələrdən tərix üzrə fəlsəfə doktoru Səməd Bayramzadənin 2022-ci ildə işq üzü görmüş "Azərbaycan Demokrat Fırqəsi Mərkəzi Komitəsinin organı (1945-1946-ci illər, Təbriz)" (Azərbaycan diline transliterasiya və tərcümə. I hissə. Bakı, "Elm", 2022, 1104 səh.) kitabını qeyd etmək olar. Tədqiqatda 1945-1946-ci illərdə Cənubi Azərbaycanda baş vermiş 21 Azər inqilabı və onun nəticəsində təşkil edilmiş Milli Məclis və Milli hökumətin ictimai, iqtisadi və mədəni sahələrdə fəaliyyəti, həyata keçirdiyi islahatlar, Azərbaycan Demokrat Fırqəsinin azərbaycanlıların İran daxilində müxtariyyət əldə etmək və milli-demokratik hüquqlar uğrunda mübarizəsi, onun qələbəsi barədə məlumatlar və siyasi fəaliyyətini eks etdirən gündəlik xəberlər öz əksini tapmışdır.

Hazırda Şərqşünaslıq İnstitutu tariximizin bu önemli və şərəflə səhi-fələrinin araşdırılması istiqamətində işləri davam etdirir və Səməd Bayramzadənin daha bir əsəri redakte prosesindədir. "Cənubi Azərbaycan tarixinin очерки. Ən yeni dövr: 1918-1979" adlanan yeni tədqiqat içinde Cənubi Azərbaycanın sosial-siyasi və iqtisadi vəziyyətindən bəhs olunur. Cənubi Azərbaycanın qərəb bölgəsində azərbaycanlılara qarşı tərədilən 1918-ci il soyqırımı, Rza şah hakimiyyətinin azərbaycanlılara qarşı fars şovinizmə əsasında həyata keçirdiyi assimiliyasiya siyaseti açıqlanır, Cənubi azərbaycanlıların milli şüürünün formallaşması, 21 Azər hərəkatının zirvəsi sayılan Azərbaycan Milli hökumətinin yaranması və fəaliyyəti (1945-1946), onun siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə milli məzmunda heyata keçirdiyi islahatlar işqılındırılır. Öçerkədə demografik proseslər, eyni zamanda 60-70-ci illərin əvvəllərindən başlayaraq "ağ inqilab" (və ya "şəhərin inqilabı") adı altında həyata keçirilən islahatların, onun məhz Cənubi Azərbaycandan başlamasının səbəbləri və mahiyyəti açıqlanır, yarımqıq xaraktere malik olan həmin islahatların 1978-1979-cu illər İran inqilabı ilə nəticələnməsi prosesi, bu inqilabda Təbrizin aparıcı rol və Cənubi azərbaycanlıların şah hakimiyyətinin milli zülm siyasetinə qarşı mübarizəsi prosesi izlənilir.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Teymur Sadıqovun "Tanax"ın üçüncü hissəsi olan "Yazilar" kitabının Azərbaycan diline tərcüməsi və şəhərlər" i isə (Bakı: "N print studio", 2022, 510 səh.) Şərqşünaslıq İnstitutunun ötən ildə etdidiyi və multi-kultural Azərbaycan dəyərlərinə qatlığı daha bir töhfə kimi qiymətləndirilə bilər. Yəhudi dininin Müqəddəs Yazilar toplusunu özündə cəmleşdirən "Tanax"ın üçüncü və sonuncu hissəsi olan "Ktuvim - Yazilar" kitabı

dərin mənəvi-fəlsəfi mənədan, habele mənəvi-etik nəsihətlərən ibarətdir. "Yazilar" kitabı "Tanax"da "Tövrat" və "Peyğəmbərlər" kitablarından sonra gəlir. "Tanax"ın bu hissəsinə 11 yazı daxildir. Burada fəsəfə fikirlərə bərabər, həm də yəhudü tarixinin müxtəlif dövrlərində baş vermiş hadisələrdən də bəhs edilir. Bu kitab özündə əvvəlki kitabların davamı və bəzən də təsdiqi olaraq Yəhudi xalqının keçdiyi tarixi yoldan bəhs edir.

AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun baş direktoru, akademik Gövher Baxşəliyevan ingilis və fars dillərində işq üzü görən "Nizami Gəncəvinin etnik mənşəyəti" kitabları da Azərbaycan şərqşünaslıq elmi tarixinde mühüm nailiyət olmuşdur. Belə ki, akademik G.Baxşəliyevə bir sıra ölkələrdə şairin etnik mənşəyətine dair coxşayı təhriflər və çoxəsrlik mədəni irsimizin qonşu xalqlar tərefindən mənimşənilməsi cəhdələrinə cavab olaraq yazdırılmışdır. 2021-ci ildə rus dilində nəşr etdirildiyi "Этническая идентичность Низами Гянджеви" kitabını esl həqiqətləri daha geniş ictimaiyyətə, o cümlədən təhriflərə yol verənlər və onların mənbələrinə əsaslananlara çatdırmaq məqsədile bu dəfə ingilis və fars dillərinə tərcümədə nəşr edilmişdir.

Kitab bir neçə bölmədən ibarətdir və onun əvvəlinde məşhur İran şairi və ədəbiyyatşunası Səid Nəfisi'nin sözleri yer alır: "Nizami fars şairi deyil, o, Azərbaycan mühitində yaşayış-yaradıb və onun şeirləri fars üçün anlaşılmazdır".

Kitabda Nizaminin özünün əsərlərindən təkziblənməz faktlar əsasında şairin Azərbaycan türkü kimi etnik mənşəyəti səbütə yetirilib və bu məsələnin müxtəlif aspektləri yeddi bölmə üzrə araşdırılmaya calb olunub. Dünya şərqşünaslığı, o cümlədən klassik poeziya üzrə görkəmli iranlı alim-mütəxəssislər farsdilli poeziyada digərləri ilə yanaşı "səbki-Azərbaycanı" adlanan Azərbaycan əslubunu da fərqləndirir və bu sıraya Qətran Təbrizi, Xaqani Şirvani, Əbul-Üla Gəncəvi, Fələki Şirvani kimi farsdilli (yəni klassik farsca yazarlar, lakin etnik türkler) şairlərin yaradıcılığı ilə yanaşı, Nizaminin yaradıcılığını da daxil edirlər. Bu əslub farsca yازan şairlər arasında yalnız etnik Azərbaycan türkləri tərefindən istifadə edilmişdir. O, zəngin metaforası, mürəkkəb obrazlar sistemi, şairlərin fəlsəfi düşünməyə meyli və ərəb mədəniyyətinin (yalnız Xorasan

üslubundan istifadə edən etnik fars şairlər buna heç bir halda yol verməyərək, ərəblərə aid hər şəyə tekəbürlə, laqeydliliklə yanaşır, özlərini ali mədəniyyətin nümayəndələri hesab edirdilər), digər qədim mədəniyyətlərin nailiyyyətlərindən istifadəsi ilə seçilirdi. Bu və bir sıra digər məsələlər - XII əsrə Gəncə əhalisinin etnik tərkibi, Nizaminin harada və hansı ailədə doğulub boy-a-başa çatması, onun doğma Azərbaycanla bağlılığı, türkədən hər şəyə məhəbbət və rəğbet, fars poeziyasının nümayəndələri üçün səciyyəvi olan irançılığın olmaması, türk sözlərinin tez-tez işlədilməsi və s. Nizaminin etnik türk olmasına heç bir şübhə yeri qoymur.

Kitabda indiyə qədər bəzi tədqiqatçıların Nizaminin anasının kurd mənşəli olmasına dair fikirlərini esaslandırdıqları və "metis" kimi tərcümə edilən "ikdiş" sözünün tamamilə yeni izahı yer alır. Kitabın müəllifi bu mif qəti şəkildə təkzib edir və Nizaminin həm atası, həm də anası tərefden Azərbaycan türkü olduğunu inandırıcı şəkildə sübut edir.

Kitabda Nizami əsərinin bəzi digər məsələlərinə, məsələn, "Xosrov və Şirin" poemasındaki Şirinin etnik mənşəyi və dini inancı, bəzi erməni-sevərlər tərefindən "Ermənistan" kimi təqdim edilən Ərmən Ərməni və əslən əmələn tərəfindən dağıdılması və ermənilərin onların sakınlarına qarşı zorakılıqları haqqında" Cavanşir qəzasının Kalaki kənd cəmiyyətinin 12 müsəlman kəndinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması və ermənilərin onların sakınlarına qarşı zorakılıqları haqqında" Cavanşir qəzasının

Kalaki kənd cəmiyyətinin 12 müsəlman kəndinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kəndlərinin ermənilər tərefindən dağıdılması haqqında" və "Gəncə quberniyasının Zəngəzur qəzasına silahlı hücum və kəndlərinin dağıdılması haqqında" kimi materialları yer alıb. Sənədlər 1918-1919-cu illərdə Gəncə quberniyasının Cəbrayıl qəzasının müsəlman kəndlərinin dağıdılması haqqında, "Şuşa qəzasının müsəlman kə

Milli jurnalların "Web of Science" və ya "Scopus" a daxil olması Azərbaycan elminin dünya elminə integrasiyasının vacib amillərindəndir

Son zamanlar dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə de alimlərin, elmi tədqiqatçılarının elmi fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi elmmetrik meyarlar əsasında aparılır. Eyni zamanda doktorant və dissertantların fəlsəfə və elmlər doktorluğu üzrə dissertasiya işlərinin müdafiəsi üçün nüfuzlu xarici bazalarda arxivləşmiş, yüksək impakt faktorlu jurnallarda məqalə çap olunması əsas tələblərdən biridir.

Buna görə, elmi tədqiqatçılar on keyfiyyəti məqalələrini xarici ölkələrin tanınmış "Web of Science" və ya "Scopus" beynəlxalq bazalara daxil olan jurnallarında dərc etməyə üstünlük verirlər. Bu prosesdən qazanan isə elbəttə, həmin xarici jurnallar, itirə isə milli jurnallarımızdır. Halbuki Azərbaycan elminin dünya elmine integrasiya etməsinin əsas yollarından biri də ölkə daxilində nəşr olunan jurnalların kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin yüksəldilməsi, bu yolla onların beynəlxalq bazalara daxil edilməsinin temin edilmesidir.

Aparılan araşdırmalara görə, Azərbaycandan beynəlxalq bazalara daxil olan jurnallar çox az saydadır. Bu jurnalardan biri də baş redaktoru olduğum "Kimya Problemləri" ("Chemical Problems") jurnalıdır. Sevindirici haldır ki, jurnalın bu günlərdə "Scopus" indeksləşmə bazasında 2022-ci il üçün impakt faktoru açıqlanıb.

Bu il üçün "Scopus" bazasının analiz parametrləri üzrə elan olunan nəticelerinə əsasən, jurnal ehəmiyyətli dərəcədə müsbətə doğru irəliyib. Bele ki, jurnalın 2021-ci ilde 0.1 olan impakt faktoru 2022-ci il üçün 0.6 elan edilib.

"Kimya Problemləri" jurnalı 2003-cü ildən nəşr olunmağa başlayıb. İndiye qədər jurnalda 2100-dən artıq elmi məqalə dərc olunub.

Jurnal 2009-cu ildən Chemical Abstract elmi informasiya bazasında referatlaşdırılır. Jurnal dövrü nəşrlərin beynəlxalq qeydiyyat mərkəzində qeydiyyatdan keçib, 2221-8688 (print) və 2522-1655 (online) ISSN indeksini alıb. Bundan başqa, "Kimya Problemləri" jurnalı bir çox nüfuzlu bibliografiq, referativ bazalarda, repozitariyalarda və axtarış sistemlərində yerləşdirilib. 2016-ci il (№ 1) - 2019-cu il (№ 3) daxil olmaqla, jurnalda dərc edilen elmi məqalələr "Web of Science" bazasında indeksləşdirilib və 2018-ci il dən rəqəmsal axtarış sistemi üçün "Crossref" də qeydiyyatdan keçirək DOI alıb.

2015-ci ildən "RINÜ" və RSCI Rusiya indeksləşmə bazalara daxildir. Qeyd etmək lazımdır ki, RSCI - "Web of Science" platformasında "eLibrary" və "Clarivate Analytics" bazaları arasında bağlanmış müqayiləyə əsasən yaradılıb.

2021-ci ilin sentyabr ayından jurnal "Scopus" beynəlxalq indeksləşmə bazasına daxil edilib.

Onu da qeyd edək ki, "Kimya Problemləri" jurnalı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komisiyasının təsdiqi etdiyi beynəlxalq nüfuzlu elmi bazalara daxil olan tövsiye olunan jurnallar siyahısına daxildir.

""Kimya Problemləri" jurnalı bu nailiyətə səmərəli və nümunəvi fəaliyyəti ile nail olub"- desək, heç de yanılmarıq.

Elmi jurnalların beynəlxalq elmi bazalara daxil edilməsi məsələsinin həlli üçün redaksiya və neşriyyatların həmin sistemlərin qəbul etdiyi seçimlər kriteriyalarına əməl etməsi tələb olunur. Araşdırımlar göstərir ki, məşhur bazaların tələblərinin əksəriyyəti elmi nəşrlərin beynəlxalq standartlarına uyğundur və bir-birindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmir.

Məlum olduğu kimi, WOS və Scopus bazalara jurnalın seçilməsi bir sıra şərtlərdən asıldır ki, burlara da jurnalın keyfiyyəti, onun dünya standartlarına cavab vermemesi, xüsusən ingilis dilində yayınlanması, redaksiya heyətində

Elm adamları insanların düşüncələrini oxuyan dekoder yaradılar

Ostindəki Texas Universitetinin alımları beyni fəaliyyətine əsasən insanın fikirlərini təxmin edə bilən "semantik beyni dekoderi" yaradılar.

"Biz kiminse fikrini onun xəbəri olmadan çox tez oxumaqdan çox uzagiq. İnsanlar mütləq dekoderə öz iradələrini dikta edə bilərlər", - dekoderin tərtibatçıları bildiriblər.

Təcrübələr zamanı dekoder fikirlərin mahiyyətini tutmaq və ümumi mənasını saxlamaq qabiliyyətini göstərib, lakin indiye qədər onun istifadəsi məhduddur və bahalı avadanlıq tələb edir.

Alımlar, həmçinin dekoderə qarşı ənənəvi məqavimətinin mümkülünü araşdırıb və məlumatların məxfiliyinin qorunması problemini həll ediblər.

WEB OF SCIENCE

Scopus

həm ölkə daxilində, həm de xaricdə tanınmış, akademik profil səhifələrinə malik, beynəlxalq elmi axtarış sistemlərinə çıxış imkanları olan alımların təmsil olunması, çapının müntəzəmliyi, ölkədaxili alımlarla yanaşı, xarici alımların məqalələrin dərc olunması və sair meyarlar daxildir. Naratinqılıqla qeyd edə biler ki, Azərbaycanın elmi nəşrləri bu sahədə hələ ki aparıcı xarici jurnallardan xeyli geri qalır. Amma, istisna hal kimi yuxarıda sadaladığımız məqamların hər birini haqqında danışlığımız "Kimya Problemləri" jurnalının fəaliyyətində görmək mümkündür.

Təessüs hissi ilə qeyd edə biler ki, milli jurnallarımızın çoxu hələki WOS və Scopus-a daxil ola bilmeyib. Beynəlxalq elmi elaqələrinin sürətli genişləndirilən informasiya cəmiyyəti şəraitində həmin jurnalların bəzi parametrlər üzrə qəbul olunmuş normativ beynəlxalq standartlara cavab verməməsi əsas maneə olaraq qalır. Deməli, nəşr olunan milli jurnalların beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması və beynəlxalq nüfuzlu bazalarda təmsilciliyinin təmin edilməsi olduqca vacibdir. Unutmamalıq ki, WOS və Scopus bazalarda olan jurnallar mütləq şəkilde ingilis dilində yayınlanmalıdır. Lakin Azərbaycanda nəşr və jurnalların çoxu hətta elmi ictimaiyyət arasında müəyyən nüfuza malik olsa belə, məhz ingilis dilində olmadığı üçün onlar həmin bazalara düşə bilmir. Digər tərəfdən, alımların müəyyən hissəsinin bu dəile kifayət qədər yüyələnməməsi nəticəsində məqalələr xarici ingilisdilli jurnallarda geniş surətdə çap etdirilmir. Bəzən məqalələrin tam metninin ingilis dilində olmaması isə xarici alımların bu məqalələrin nəticələri ilə tanış olmasına müəyyən çətinlik yaradır və nəticədə məqalələr edilən istinadları sayı çox az olur.

Beləliklə, Azərbaycan elminin dünya elmine integrasiyasını sürətləndirmək üçün alım və mütəxəssislerin WOS və Scopus kimi nüfuzlu bazalarda daxil olan xarici jurnallarda çıxış imkanlarını artırmaqla yanaşı, milli jurnalların nüfuzlu beynəlxalq elmi bazalarda təmsil olunması da zəruridir. Başqa sözlə, onların beynəlxalq bazaların tələblərinə uyğunlaşdırılması istiqamətində ardıcıl işlər aparılmalı və heç olmasa ilkin mərhələdə həmin bazalarda təmsilciliyi üçün minimal tələbler təmin olunmalıdır. Bunun üçün mütləq respublikada elmi qurumların, təhsil müəssisələrinin təsisçiliyi ilə nəşr olunan jurnalların beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılmasının tövsiye yox, bir telebə çevriləməlidir.

Vaqif FƏRZƏLİYEV
Akademik Ə.Quliyev adına Aşqarlar Kimyası
Institutunun baş direktoru, "Kimya Problemləri"
jurnalının baş redaktoru, akademik

Beyin dekoderləri subyektiñ düssəncələrini, qavramışlarıñ və ya niyətlerini proqnozlaşdırmaq və ya yenidən qurmaq üçün beyin siqnallarının təhlilindən istifadə edən alətlərdir.

Neyrologiya və maşın öyrənməsi sahəsində texnologiyaların inkişafı ilə tədqiqatçılar beyin fəaliyyətinin şifrəsini açmaq üçün daha dəqiq və səmərəli üssüllər yaratmağa çalışırlar.

Bu cür tədqiqatlar neyroprostetiklər, zədə və ya insultdan sağalma, qavramış və duşüncənin esas mexanizmlərini başa düşmək kimi müxtəlif sahələrdə tətbiq potensialına malikdir.

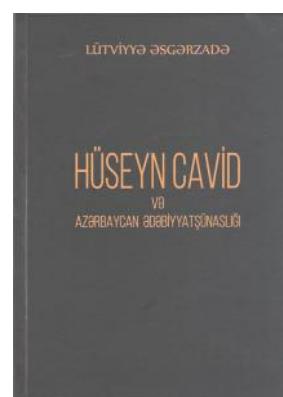
"Hüseyin Cavid və Azərbaycan ədəbiyyatşunaslığı" kitabı işıq üzü görüb

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin baş elmi işçisi Lütviyyə Əsgərzadənin "Hüseyin Cavid və Azərbaycan ədəbiyyatşunaslığı" kitabı işıq üzü görüb.

Monografiya Ədəbiyyat İnstitutunun Elmi şurasının 17 mart 2023-cü il tarixli qərarı və AR Mədəniyyət Nazirliyi Hüseyin Cavidin Ev Muzeinin Elmi şurasının 4 may 2023-cü il tarixli qərarı ilə çap edilib.

Kitabın elmi redaktori AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli dir. "Cavidşunaslığı" yeni baxış, yaxud təqdimin təqnid" başlıqlı "Ön söz"ün müəllifi filologiya elmləri doktor, professor Cəlal Qasımovdur. Rəyçisi Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdürü, filologiya elmləri doktor, professor İslam Qəribidir. İdeya müəllifi və redaktör Əməkdar mədəniyyət işçisi, filologiya elmləri doktor Gülbənə Babaxanlıdır.

Filologiya elmləri doktor, dosent Lütviyyə Əsgərzadənin bu kitabı dörd fəsildən ibarətdir. Monografiyanın "Hüseyin Cavid: şəxsiyyəti və sənətkarlığı", "Hüseyin Cavid: yaradıcılığı və Azərbaycan ədəbi təqnid", "Ya müttəfiq, ya ölüm: hücum-ədəbi münaqışlar, ədəbi məhkəmələr", "Əbədi sənətkar və əbədi sənət" fəsillerində repressiya qurbanı olan filolog şair-dramaturq Hüseyin Cavidin bir romantik ədəbiyyat nümayəndəsi kimi fərdi tərəf və xüsusiyyətləri araşdırılır.

"İngiliscə-azərbaycanca, azərbaycanca-ingiliscə hərbi-siyasi lügət" çap olunub

AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Hind-Avropa dilləri şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Gülşən Axundovanın elmi redaktöri ilə "İngiliscə-azərbaycanca, azərbaycanca-ingiliscə hərbi-siyasi lügət" nəşr edilib.

Təxminən 8000 söz və söz birləşmələrindən ibarət olan lügətin müəllifi ehtiyatda olan polkovnik-leytenant, Əməkdar müəllim Bayram Məmmədovdur. Nəşrin redaktoru filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sədi Sadıyev, rəyçiləri polkovnik Rövşən Kərimov, filologiya elmləri doktor, professor Əfqan Abdullayev və filologiya elmləri doktor, professor Valeh Nəsibovdur.

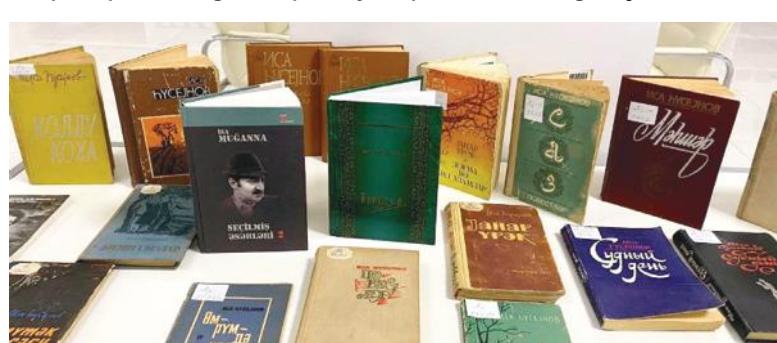
Lügətdə beynəlxalq hərbi əməkdaşlıq, silahlara nəzarət, hərbi diplomatiya, eləcə də NATO BSQ-nin, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin bütün qoşun növləri və texnikasına aid müasir ingilis dilində daha çox işlənən terminlər, mürəkkəb söz və söz birləşmələri özəksini tətip.

Lügətdən Silahlı Qüvvələrin hərbi qulluqçuları, diplomatlar, kursantlar, müellimlər, jurnalistlər və digər şəxsələr istifadə edə bilərlər.

"İsa Muğanna (Hüseynov) - 95" adlı sərgi

İyunun 12-də böyük yazıçı Isa Muğannanın (Hüseynov) doğum günü münasibətlə AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında (MEK) "İsa Muğanna (Hüseynov) - 95" adlı sərgi təşkil olunub.

Sərgidə görkəmli ədibin "Bizim qızlar", "Dan ulduzu", "Hekayeler", "Yanar ürək", "Doğma və yad adamlar", "Teleqram", "Tütək səsi", "Pyeslər", "Kollu koxa", "Ömründə izlər", "Saz", "Məşhər", "Ideal", "Türfə", "Qəbiristan", "Cəhənnəm", "Isahəq-Musahəq" və digər kitabları nümayiş olunur.

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq simalarından olan Isa Muğanna öz yaradıcılığı ilə milli bədii fikrin zənginleşməsində mühüm rol oynayıb. O, nərimizin əsası şəkildə yeni mərhələyə qədəm qoymasının fəal iştirakçı olub.

Onun haqqında dünya şöhrəti yazıçı Çingiz Aytmatov "Bizim hamımız Isa Muğannadan təsirlənmişlik və öyrənmişlik" deyib.

Qeyd edək ki, sərgi 2 həftə davam edəcək.

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "CBS" nəşriyyatında çap olunur.

Tiraj: 2000

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 22 (1376)

Четверг, 15 июня 2023 года

Сила в науке...

Низами Гянджеви

ELM

SCIENCE

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Газета выходит с 1984 года

Еще больше развивать науку и технологии

Совместные исследования внесут весомую лепту в укрепление дружеских и братских связей между Турцией и Азербайджаном

Встреча президента Национальной академии наук Азербайджана академика Исы Габиббейли с президентом Совета по научно-технологическим исследованиям Турции (TÜBİTAK) профессором Хасаном Мандалом, который находился с визитом в нашей стране для участия в VII международной конференции "Сейсмология и инженерная сейсмология", широко освещена в СМИ братской страны.

В известной турецкой газете Yeni Akit, а также на сайте Kafkas Haber Ajansi, yesiligidir, karabukmedya, tum1haber, guvengazetesi, taskoprupostasi, adanamasasi, haberiniz.com, aciksoz, hasulkuhaber, kastamonuguncel и других информационных ресурсах отмечается, что отношения между нашими странами достигли уровня стратегического партнерства, расширяются связи и в сфере науки.

Для реализации потенциала

Еще одно масштабное событие для НАНА - благодарственное письмо, которое президент TÜBİTAK Хасан Мандал направил академику Исе Габиббейли. В послании говорится: "В первую очередь хочу выразить Вам глубокую признательность за приглашение на международную конференцию, посвященную 100-летию со дня рождения общенационального лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева, и проявленное за время моего пребывания в Азербайджане гостеприимство.

Как Вам известно, в последние годы научно-техническое сотрудничество между Турцией и

Азербайджаном развивается быстрыми темпами. С другой стороны, встречи, которые я провел в рамках международной конференции, и мои наблюдения во время поездки свидетельствуют о том, что для сотрудничества между нашими странами имеется еще больший потенциал. Протокол о сотрудничестве между нашими организациями создает широкие возможности для реализации этого потенциала. Уверен, что проводимые сейчас и планируемые в дальнейшем совместные исследования наших ученых в рамках данного документа приведут к еще большему развитию науки и технологий в обеих странах. В то же время я надеюсь, что совместные исследования внесут весомую лепту в укрепление дружеских и братских связей между Турцией и Азербайджаном, которые опираются на тезис "Одна нация - два государства".

Хочу подчеркнуть, что с удовольствием окажу всестороннюю поддержку еще большему углублению связей между нашими организациями. Желаю Вам и Академии наук успехов во всех реализуемых мероприятиях".

Важная платформа для пропаганды

В рамках Второго литературно-книжного фестиваля тюркского мира (II LitBookFest), который проходил в Парке Академии наук перед главным зданием НАНА, состоялась встреча с председателем Союза писателей Азербайджана, народным писателем Анаром.

В своем выступлении на мероприятии президент НАНА академик Иса Габиббейли сообщил, что организация Второго литературно-

книжного фестиваля тюркского мира в Азербайджане является одним из факторов, свидетельствующих о том, что наша страна является одним из научно-культурных центров тюркского мира. Сказав, что фестиваль организован на высоком уровне, академик Иса Габиббейли добавил, что читатели и любители книг встретили это мероприятие с большим интересом и радостью. Ученый подчеркнул, что фестиваль является важной платформой с точки зрения пропаганды литературы, культуры, науки и общественной мысли.

Отметив, что традиция проведения в рамках книжных фестивалей встреч с известными писателями и деятелями культуры существует во всем мире, академик рассказал о многообразной творческой деятельности выдающегося писателя и известного общественного деятеля Анара. Руководитель НАНА сообщил, что народный писатель является одним из основных создателей азербайджанской литературы периода независимости: "Несмотря на то, что писатель начал свой творческий путь в период господства советской идеологии, он вел борьбу во имя развития независимой азербайджанской литературы. Плеяда поэтов и писателей, составляющая поколение шестидесятников, и один из ее ярких представителей - писатель Анар, восстановила национальные литературные традиции, начатые в свое время Джалилом Мамедгулузаде и моллана срединовцами, и внесла в эти традиции черты национальной независимости".

Академик Иса Габиббейли отметил также, что народный писатель Анар создал в Азербайджане далекую от идеологии и служащую интересам народа литературу, которая подготовила наш народ к борьбе за национальную независимость.

Лидер литературы тюркского мира

Сказав, что писатель внес весомый вклад в процессы, которые шли в стране во имя укрепления независимости, академик добавил, что произведение Анара "Белый овен, черный овен" является великолепным произведением, разъясняющим суть независимости и причины того, почему ее следует берегать и защищать. По словам президента НАНА, в азербайджанской литературе нет ни одного произведения, посвященного борьбе за независимость, которое можно было бы сравнить с произведением "Белый овен, черный овен". "В повести "Комната в отеле" народный писатель Анар в ясной форме отразил духовные отношения в тяжелых условиях начального периода независимости, реальные события, происходящие в открывающемся новом мире, и способы решения существующих проблем, а в романе "Амулет от сглаза", опираясь на литературные материалы, разъяснил значение сохранения независимой государственности.

Сказав, что Анар является писателем, имеющим большой авторитет в тюркском мире, руководитель НАНА добавил, что произведения писателя переведены почти на 40 языков и изданы в ряде стран Запада и Востока. Он напомнил, что Анар был избран президентом Союза писателей тюркоязычных государств ТЮРКСОЙ, а недавно был награжден орденом "Дружба" Республики Узбекистан за свой вклад в развитие литературы тюркского мира.

Академик Иса Габиббейли продолжил: "Большая читательская аудитория тюркского мира воспринимает народного писателя в качестве лидера литературы тюркского мира нового периода и высоко его ценит". Академик подчеркнул, что произведения писателя посвящены тюркскому миру, но наряду с этим являются примером открытости всему миру и привнесения интересных событий в литературу.

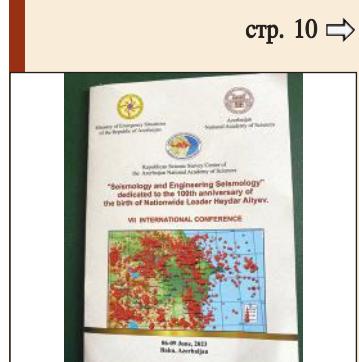

От нежности - к мудрости

стр. 10 ⇨

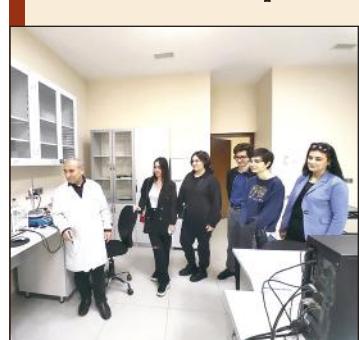

С учетом сейсмотектоники

Для нашей истории и нашей духовности

стр. 11 ⇨

Потенциально неисчерпаемый источник

стр. 12 ⇨

От нежности - к мудрости

В НАНА прошла научная конференция, посвященная 100-летнему юбилею академика Зарины Алиевой

В Центральной научной библиотеке состоялась научно-практическая конференция "От нежности - к мудрости: "Цветок" в средневековой литературе", посвященная 100-летнему юбилею академика Зарины Алиевой и организованная отделами изучения рукописей тюркского мира и изучения тюркоязычных рукописей Института рукописей имени Мухаммеда Физули Национальной Академии наук Азербайджана (НАНА).

Открывая мероприятие, президент НАНА академик Иса Габиббейли сказал, что 2023 год ознаменован проведением 100-летних юбилеев двух незабываемых личностей - общенационального лидера Гейдара Алиева и одной из блестательных представительниц азербайджанской науки, выдающегося ученого-офтальмолога академика Зарины Алиевой.

Он подчеркнул, что мероприятие, выделяющееся оригинальностью и актуальностью, посвящено важной теме. По словам руководителя НАНА, академик Зарифа Алиева, всегда отличавшаяся своим богатым мировоззрением и взглядами, была ведущей силой женской интеллигенции в Азербайджане, ее работы переведены на многие иностранные языки и вносят вклад в формирование новых ученых-офтальмологов, а также пожелал успехов работе конференции.

Генеральный директор Института рукописей академик Тейmur Kerimli в своем выступлении отметил, что Зарифа Алиева

как истинный интеллектуал, обладающий богатым духовным миром, прошла содержательный жизненный путь, и своей научной деятельностью внесла значительный вклад в развитие медицины в нашей стране. Ее научные исследования, большие достижения как ученого занимают особое место в истории медицинской науки Азербайджана. "Когда речь заходит о Зарифе Алиевой, перед нашими глазами оживает образ настоящей азербайджанской женщины, верной спутнице жизни, самоотверженной матери. Именно

с этой точки зрения вполне естественно, что сегодняшняя конференция также ассоциируется с нежностью, мудростью и цветами", - поделился он.

Академики Ирада Гусейнова и Говхар Бахшалиева, депутат Милли Меджлиса Жаяля Алиева, профессор Паşa Гильбинур рассказали о содержательном и богатом жизненном пути Зарифы Алиевой, ее вкладе в азербайджанское общество, и подчеркнули, что общественную деятельность ученого сегодня с большой ответственностью продол-

жает первый вице-президент Азербайджана, президент Фонда Гейдара Алиева Мехрибан Алиева.

В художественной части мероприятия был продемонстрирован видеоролик, подготовленный к 100-летнему юбилею академика Зарифы Алиевой, гости ознакомились с выставкой декоративно-прикладного искусства, на которой были представлены изделия ручной работы сотрудников Института рукописей.

На конференции с докладами выступили сотрудники отдела изучения тюркоязычных рукописей Института рукописей - доцент Айбениз Рагимова ("Ирис в азербайджанской лирике XIX века"), старший научный сотрудник Шахла Халилли ("Газель с редифом "лале" представителя турецкой османской литературы Аладдина Сабита Боснеби"), старший научный сотрудник Айсель Аджалова ("Цветочный мотив в "Диване" Кемала Умми"), а также сотрудники отдела изучения рукописей тюркского мира - заведующая отделом доцент Айгюль Гаджиева ("Названия цветов как средства художественного изображения"), доктор философии по филологии Назякат Мамедли ("Символика цветов в суфийской литературе"), старший научный сотрудник Таира Алиева ("Женщина-ученый, дарующая сердцам свет, мудрая мать - академик Зарифа Алиева") и старший научный сотрудник Севиндж Рахнулла ("Цветочная тетрадь", включенная в международный реестр "Память мира").

С учетом сейсмотектоники

Участившиеся стихийные бедствия увеличивают потребность в фундаментальных научных исследованиях

В завершившейся в Баку VII Международной конференции "Сейсмология и инженерная сейсмология", посвященной 100-летию со дня рождения общенационального лидера Гейдара Алиева, приняли участие представители более чем девятнадцати стран, а научные доклады прислали ученые из 15 государств.

Мероприятие было организовано Министерством по чрезвычайным ситуациям Азербайджана (МЧС), НАНА и академическим Республиканским центром сейсмологической службы РЦСС.

Открыв конференцию вступительной речью, президент НАНА академик Иса Габиббейли отметил непреходящее значение тематической конференции именно в силу того, что наряду с другими сферами общенациональный лидер уделял большое внимание развитию сейсмологии в стране, а проводимая им политика успешно продолжается сегодня его достойным преемником Президентом Ильхамом Алиевым. "В настоящее время, - заявил руководитель НАНА, - при поддержке главы государства РЦСС начал создавать центры сейсмологической службы на освобожденных от оккупации территориях. Уже в этом году состоится открытие нескольких из них, активно ведутся все необходимые подготовительные работы. Считаю своим долгом отметить внимание и поддержку, которые оказывает нам в этом процессе братская Турецкая Республика".

Для минимизации потерь

Представители международной научной общественности, которые собрались на это масштабное мероприятие, обсуждали самые актуальные вопросы сейсмологии, опыта и традиций сейсмологической службы, новые тенденции, а в ходе дискуссий получили важные научные результаты.

Поскольку соответствующие структуры нашей страны заинтересованы в том, чтобы сейсмологическая служба отвечала требованиям современного периода, именно поэтому мероприятие проходило при

организационной поддержке МЧС вместе с научными структурами.

Когда в феврале в Турции случилось катастрофическое землетрясение, унесшее жизни более 50 тыс. человек, приведшее к страшным последствиям и ставшее причиной повышенного внимания к сейсмологии в регионе, в первые же часы бедствия по поручению Президента Ильхама Алиева сотрудники министерства были привлечены к спасательным работам в братской стране. Азербайджан неоднократно отправлял в Турцию гуманитарную помощь, к поисково-спасательным работам в зоне катастрофы были отправлены 940 сотрудников МЧС и волонтеры, в оперативном порядке был установлен мобильный полевой госпиталь - ведь главной задачей во время стихийных бедствий всегда является минимизация человеческих потерь. Об этом на форуме рассказал замминистра по чрезвычайным ситуациям Азербайджана генерал-лейтенант Этибар Мирзоев.

В зоне бедствия побывала и делегация РЦСС во главе с его директором членом-корреспондентом НАНА Гурбаном Етиришили, которая провела там научные исследования с применением современных технологий. Азербайджанские сейсмологи тесно сотрудничают с AFAD (Управление по борьбе со стихийными бедствиями и чрезвычайными ситуациями при правительстве страны), а установленные связи вносят весомую лепту в развитие сейсмологии в обеих странах. "После устранения последствий землетрясений в Карабахе

манмараше будет возведен "Азербайджанский квартал" из 1 тыс. домов. Все это - наглядный образец дружеских и братских отношений между главами двух государств", - заключил президент НАНА.

Эту мысль азербайджанского ученого подтвердил и выступивший следом президент TÜBİTAK профессор Хасан Мандал. Он высказался в том духе, что, руководствуясь известным тезисом "Одна нация - два государства", Азербайджан и Турция всегда поддерживают друг друга во всех сферах.

На основании нелинейной модели

"Турция, - сказал профессор Мандал, - является одной из тех стран, которым землетрясения наносят наибольший урон. В ближайшие десять лет самыми распространенными бедствиями в мире будут землетрясения, наводнения, нехватка продовольствия и сырья, миграции. Все эти процессы взаимосвязаны друг с другом, поэтому их решение требует всестороннего подхода. В результате изменения климата на протяжении 1980-2019 гг. возросло число стихийных бедствий, вследствие этого будет и дальше расти потребность в научных исследованиях, решение которых потребует мультидисциплинарного подхода".

На конференции также выступили известные ученые-сейсмологи

Эрик Сандваль (США), Теа Годоладзе (Грузия), Святослав Милановский (Россия) и др. Подчеркнув значимость проводимого мероприятия, они выразили уверенность, что обсуждаемые вопросы внесут свой вклад в развитие сейсмологии. И тому есть яркие подтверждения в виде научных докладов.

К примеру, большой интерес вызвали выступления участников конференции, которые поделились своим опытом исследований. Так, работа ученых из Института сейсмологии МЧС Республики Казахстан (А.Садыкова, А.Данабаева, З.Сайлаубаева, А.Катубаева) была посвящена сейсмическому районированию Алматы - оценке исходной сейсмичности, то есть определению количественных характеристик ожидаемых сейсмических воздействий для средних грунтовых условий на территории города. Результаты по расчету коэффициентов динамического усиления с учетом сейсмотектонических условий Крыма представили симферопольские исследователи из Крымского республиканского центра оценки сейсмической и оползневой опасности, технического обследования объектов строительства (Б.Пустовитенко, Э.Эреджепов).

Каким образом определяется сейсмическая нагрузка на основании нелинейной деформационной модели изгибающихся железобетонных элементов рассказала доцент Азербайджанского архитектурно-строительного университета Г.Джебраилова.

Нужен комплексный подход

Применительно к нашей стране, рассказал в интервью нашей газете заведующий лабораторией инженерной геофизики и сейсмического микрорайонирования Института геоэкологии им. Е.М. Сергеева РАН кандидат геолого-минералогических наук Борис Трифонов, не первый год занимающийся исследованием проблем сейсмической опасности на шельфе Каспия, проведение исследований на морском шельфе с целью оценки сейсмической опасности на участках постановки нефтегазовых платформ связано с рядом трудностей. "На акваториях зачастую сложно качественно и в полном объеме провести инженерно-геолого-геофизические исследования, входящие в комплекс работ по сейсмическому микрорайонированию. В процессе наших исследований, - пояснил ученый, - для площадок постановки буровых платформ на Каспийском шельфе решались вопросы сейсмического микрорайонирования. Кроме того, мы рассматривали построение геосейсмических моделей на примере площадки постановки морских проектируемых платформ".

В последнее время наша планета пострадала от множества стихийных бедствий - землетрясений, цунами, муссонных наводнений и пандемии. Нанесенный ущерб настолько огромен, что службы экстренной помощи оказались не в состоянии контролировать ситуацию. Поэтому ученые стали обращаться к разработке интеллектуального инструмента для срочной транспортировки людей в случае стихийных бедствий. В этом плане несомненный успех во многих областях имеют исследования, изучающие использование искусственного интеллекта. И об этом тоже достаточно много говорилось на бакинской конференции, ведь при решении связанных с землетрясениями вопросов необходим комплексный подход.

Галия АЛИЕВА

Для нашей истории и нашей духовности

150 лет назад началась история азербайджанского театра европейского образца

В Национальном музее азербайджанской литературы имени Низами Гянджеви (НМАЛ) состоялась республиканская научная конференция, приуроченная к 150-летию создания Азербайджанского национального театра.

"Азербайджанская драматургия и азербайджанский национальный театр" - таково полное название конференции - была организована в соответствии с Указом Президента страны Ильхама Алиева от 3 февраля 2023 года "О праздновании 150-летия профессионального национального театра Азербайджана".

Перед началом мероприятия его участники ознакомились с выставкой, посвященной творчеству выдающихся азербайджанских драматургов Гусейна Джавида и Джрафа Джаббарлы.

Затем открывший конференцию генеральный директор НМАЛ академик Рафаэль Гусейнов рассказал об истории национального театра и драматургии, пути их эволюции, в том числе, - об особенностях драматургической поэтики.

Время расцвета

Обращая внимание на важность тематики конференции, учений отметил, что азербайджанская драматургия и национальный театр имеют огромное значение и ценность для каждого азербайджанца, а также для нашей истории и духовности. "Несмотря на то, - заявил он, - что возраст истории нашей профессии ведет отчет с первой афиши, на самом деле возраст азербайджанского театра намного старше. Начавший с площадных спектаклей и разного рода массовых народных представлений, в своем развитии театр прошел довольно долгую эволюцию. Важнейшее культурное событие 1873 года, когда зародился профессиональный театр Азербайджана, и есть начало нашей театральной истории европейского образца".

Отметим, что в средние века в Азербайджане показывали пьесы, изображающие трагедию имама Хусейна, а в произведение Мухаммеда Физули "Нədîqətüs-süəda" положен особый сценарий, повествующий о событиях Кербели. "В отличие от произведений, написанных на эту тему в арабо-персидских источниках, в поэму, созданную мастером Физули, вошли и образы туркменских исторических героев той трагедии", - отметил он и, ссылаясь на статью "От "Лейли и Меджнун до "Кероглу"" гениального композитора Узеира Гаджибейли, академик Гусейнов определяет тридцатилетний период от написания оперы "Лейли и Меджнун" до оперы "Кероглу", отвечающей требованиям европейского стиля, как время расцвета азербайджанской оперы.

Культурное достояние народа

Рассказав об этапах развития азербайджанской драматургии, гендиректор музея назвал источником театрального искусства богатое драматургическое наследие Наджаф бека Везирова, Абдурахима бека Хагвердиева и других писателей, хорошо знакомых с русской и европейской литературой. А оглядываясь на славную историю азербайджанской драматургии, он коснулся творчества Гусейна Джавида и Джрафа Джаббарлы, подчеркнув особую роль этих великих мыслителей в развитии азербайджанской драматургии. "Гусейн Джавид - это человек, заложивший основы азербайджанского поэтического театра, создатель современной азербайджанской драматургии", - резюмировал академик.

По словам выступившей затем Севиндж Микаиловой, директора Азербайджанского государственного театрального музея, рассказавшей об истории и деятельности возглавляемого ею культурного центра, теат-

Гара АЛИЕВА

ральное искусство, признанное культурным достоянием нашего народа, имеет очень богатую историю, а Азербайджанскому государственному театральному музею принадлежит особая роль в сохранении этой истории и передаче ее будущим поколениям. Ведь в настоящее время в музее собрано более 140 000 экспонатов. Это личные архивы наших выдающихся артистов, программы и афиши театральных спектаклей, выполненные в различных жанрах со времен зарождения профессионального театра до наших дней, памятные вещи, режиссерские экспликации, ролевые книги, фотографии и негативы, эскизы декораций и костюмов сценических постановок, макеты, реквизиты, театральные костюмы и т.д.

Отражение в прошлом и настоящем

В музее также хранятся личные архивы народных артистов СССР Сидги Рухуллы, Адилы Ислендерова, Хокумы Гурбановой, Исмаила Османлы, народных артистов Хагигат Раевской, Исмаила Хидаятзаде, Шамси Бадалбейли, народных художников Азима Азимзаде, Бадуры Афганлы, Кямилы Ханларова, Исмаила Ахундова, Кязима Кязымзаде, что свидетельствует о богатстве коллекции музея.

На состоявшихся затем пленарных заседаниях конференции обсуждались также и такие проблемы, как вопросы произношения в произведениях азербайджанской драматургии (заведующая отделом современного азербайджанского языка Института языкоznания имени Насими НАНА доктор филологических наук, доцент Наргиз Гаджиева), проблема гендера в творчестве основоположника азербайджанской драматургии Мирзы Фатали Ахундзаде (сотрудник Азербайджанского университета языков доктор философии по филологии, доцент Бюсали Агабейли), отражение азербайджанского театра в прошлом и настоящем в меняющейся экспозиции Национального музея азербайджанской литературы имени Низами Гянджеви (сотрудник музея Зарема Ибрагимова).

На заседаниях научной конференции представители различных научных, образовательных и культурных центров обсуждали и такие вопросы, как исторические деятели в драматическом творчестве и на театральной сцене, театральная критика и др.

Гара АЛИЕВА

Чингиз Айтматов-95

На литературном фестивале отдали дань памяти великому кыргызскому писателю

В рамках II Фестиваля литературы и книги тюркского мира, который завершился в парке Национальной академии наук в воскресенье, 11 июня, была организована панель на тему "Чингиз Айтматов - 95".

Литературно-художественное мероприятие, в котором приняли участие гости из Кыргызстана - заведующая кафедрой тюркологии Университета "Манас" профессор Бурул Сайынбаева и поэт Алтынбек Исаев, было организовано Институтом литературы имени Низами Гянджеви (ИЛ) НАНА и Турецким фондом культуры и наследия.

С научным докладом о жизни и творчестве выдающегося кыргызского писателя, родившегося 12 декабря 1928 года, перед собравшимися выступил исполнительный директор института доктор философии по филологии, доцент Мехман Гасанлы: учений написал кан-

дидатскую диссертацию об этом редчайшем писателе, произведения которого переведены на 150 языков мира. "Фрагмент из его бессмертной повести "Материнское поле" будет показан на презентации Бакинского муниципального театра, организованной Турецким фондом культуры и наследия", - поделился ученым.

Еще одно интересное выступление на фестивальной сцене было встречено

апплодисментами. Речь идет о докладе аспирантки ИЛ Незрин Алиевой "О параллелизме в кыргызско-азербайджанской прозе".

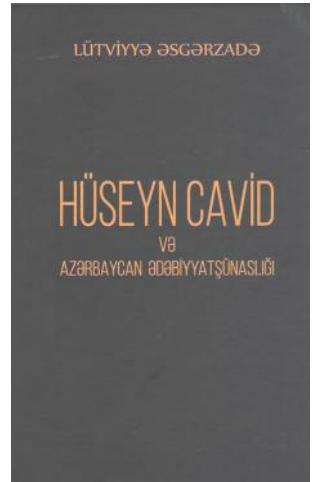
Отметим, что по окончании фестиваля кыргызские гости посетили Институт языкоznания, где встретились с азербайджанскими лингвистами и обсудили с ними общие для двух народов темы и вопросы расширения научных связей между двумя научными структурами.

Гусейн Джавид и азербайджанское литературоведение

Издана книга главного научного сотрудника отдела азербайджанской литературы нового периода Института литературы имени Низами Гянджеви (ИЛ) НАНА доктора филологических наук, доцента Лютвии Аскерзаде "Гусейн Джавид и азербайджанское литературоведение".

Научным редактором издания стал президент НАНА академик Иса Габибейли, автором предисловия - профессор Джалал Гасымов, рецензентом - завотделом азербайджанской литературы нового периода профессор Ислам Гариби.

Автор идеи и редактор - директор Дома-музея Гусейна Джавида, заслуженный работник культуры доктор филологических наук Гюльбениз Бабаханлы.

Потенциально неисчерпаемый источник

Образование - главный поставщик класса технических и научных специалистов

Нередко в Национальной академии наук - в главном здании, и в институтах, и в лабораториях - можно увидеть юношей, девушек и даже школьников, которые сотрудниками НАНА не являются. Молодежь приходит сюда, чтобы набраться научно-исследовательского опыта.

И это вполне оправдано, ведь образование в постиндустриальном обществе становится главным поставщиком новой производительной силы - класса технических и научных специалистов. Финансовые и интеллектуальные инвестиции в сферу образования НАНА рассматривает как главнейший аспект своей долгосрочной инновационной политики.

В конце XX столетия научно-технологический и образовательный потенциал стал главным фактором прогресса общества, фокусирующим в себе национальные достижения в области научной мысли и образовательных технологий. Он является потенциально неисчерпаемым источником экономического развития и сегодня, будет таким и завтра.

Сегодня полноценный специалист обязан иметь высококачественное образование и владеть информационными технологиями. Эта задача, по мнению экспертов, должна решаться, в частности, и на путях тесного взаимодействия и взаимопроникновения образовательной деятельности и академической науки.

Повышенная интерес к науке

Концепция интеграции науки и образования в нашей стране не имеет глубоких исторических корней, ей немногим более десяти лет. Однако именно за это десятилетие стало тесно развиваться взаимодействие лучших институтов академии с ведущими высшими учебными заведениями страны. Как яркое тому подтверждение - производственные практики студентов вузов и экскурсии для школьников в научно-исследовательские лаборатории Академии наук и институтов Министерства науки и образования.

К примеру, недавно в Республиканском центре сейсмологической службы (РЦСС) НАНА завершилась производственная практика студентов Западно-Каспийского университета (ЗКУ) в профильных подразделениях центра.

После ее завершения в РЦСС состоялось заседание секции наук о Земле, на котором обсуждались результаты практических знаний, полученных студентами университета. По словам заведующего отделом сейсмологии центра доктора геолого-минералогических наук Таира Мамедли, подобная практика проходит ежегодно согласно договору, заключенному между сторонами.

На заседании секции студенты ЗКУ Агшин Гасанов, Илаха Искендерова и Нигяр Алиева выступили перед старшими коллегами с докладами о результатах исследований инженерно-геологических и инженерно-сейсмологических условий строительных площадок в Хатайнском, Бинагадинском и Низаминском районах Баку (по материалам фонда РЦСС за 1998-2019 гг.), об операционной системе Linux и ее структуре и т.д.

Несколько днями ранее студенты экологического факультета этого университета посетили Парк высоких технологий (ПВТ) Министерства науки и образования. Основной целью научной экскурсии, которую провела Сабия Османова, стало повышение интереса студентов к науке, знаниям, высоким технологиям, в том числе к проектам, реализуемым в технопарке.

Преимущества полученного опыта

В ходе экскурсии студенты-экологи осмотрели территорию парка, ознакомились с условиями труда, отвечающими современным требованиям, встретились с резидентами ПВТ. К примеру, в ходе знакомства с одним из резидентов - Опытно-промышленным заводом - их проинформировали об основных направлениях деятельности завода и выпускаемой здесь инновационной продукции.

(продолжение на стр. 12)

Потенциально неисчерпаемый источник

Образование - главный поставщик класса технических и научных специалистов

(начало на стр. 11)

Кроме того, большой интерес у посетителей вызвали проекты аккредитованного парком Стратегического научно-аналитического центра, оснащенного новейшим технологическим оборудованием и соответствующего международным стандартам.

О завершении трехмесячной производственной практики в Центральной научной библиотеке НАНА отчитались студенты последнего курса бакалавриата факультетов информации и документооборота Бакинского государственного университета (БГУ), филологии, международных отношений и регионоведения Азербайджанского университета языков, бухгалтерского учета, аудита и финансов Азербайджанского экономического университета: в ходе занятия ребята досконально освоили тонкости библиотечной работы и с энтузиазмом работали над реализацией всех библиотечных проектов.

По мнению генерального директора библиотеки профессора Мамеда Алиева, производственный опыт имеет исключительное значение в формировании студентов как опытных и подготовленных кадров. А Сафура Гаджиева, один из научных руководителей студенческой группы БГУ, высоко оценив созданые условия и подчеркнув преимущества полученного здесь опыта, выразила мнение своих подопечных о том, что они хотели бы снова сотрудничать с научной библиотекой.

Интересной и познавательной была также практика у студентов-третьекурсников Бакинского филиала Московского госуниверситета им. Ломоносова в Институте биофизики Министерства науки и образования.

Благодаря интересным лекциям ведущего научного сотрудника институтской лаборатории структуры, динамики и функции биомолекул доцента Расима Асланова будущие биофизики смогли получить более широкую информацию о научном учреждении, истории его создания, основных направлениях деятельности, научно-исследовательских работах, проводимых в действующих здесь лабораториях, принципах работы современного оборудования.

Награда за высокие достижения

А выпускники второго курса магистратуры Бакинского университета бизнеса по итогам месячной научно-исследовательской

практики в Институте экономики (ИЭ) Министерства науки и образования, во время которой они активно участвовали в тренингах и показали высокие результаты, получили сертификаты академического института.

Высоко оценив уровень практических занятий, исполнительный директор ИЭ профессор Мушфиг Атакишиев назвал их хорошим примером полезного сотрудничества науки и образовательной сферы для будущей карьеры молодых специалистов.

По словам руководителя стажировки магистрантов доцента Тариэля Гурбанова, такое тематическое взаимодействие студентов, магистрантов, докторантов и академических учреждений - весьма интересный и достойный внимания опыт в Азербайджане, ведь будущие экономисты имеют возможность ознакомиться с научно-исследова-

тельскими работами института, который в последние годы успешно реализует международные исследовательские проекты, издает книги, а его сотрудники, имеющие богатый научный опыт в этой сфере, представлены в качестве экспертов в соответствующих государственных учреждениях.

Хорошая традиция Института химии присадок им. академика Гулиева Министерства науки и образования - вручение премии "Академик Али Гулиев - молодежи". Недавно за высокие достижения в научной деятельности подобной награды удостоился научный сотрудник институтской лаборатории физиологически активных органических соединений Ибадулла Махмудов. Диплом и денежную премию ему вручили генеральный директор института академик Вагиф Фарзалиев и сын академика Али Гулиева профессор Азербайджанского медицинского университета Фикрет Гулиев.

На презентации было отмечено, что эта награда ежегодно вручается молодому ученному, достигшему особых успехов в своей научной деятельности на протяжении десяти лет. Ибадулла Махмудов получил эту награду за публикацию в прошлом году результатов своих исследований международного уровня в трех престижных журналах с высоким импакт-фактором. Кроме того, молодой ученый принял участие в эксперименте, связанном с синтезом и исследованием новых органических соединений и их различных металлокомплексов с использованием элегантных методов органического синтеза в Университете Лиссабона (Португалия).

Галия ЗИСКИНД

UNESCO to lead global dialogue on the ethics of neurotechnology

The Member States of the Executive Board of UNESCO have approved the proposal of the Director General to hold a global dialogue to develop an ethical framework for the growing and largely unregulated Neurotechnology sector, which may threaten human rights and fundamental freedoms, according to the official website of the Organization. A first international conference will be held at UNESCO Headquarters on 13 July 2023.

UNESCO's international conference, taking place on 13 July, will start exploring the immense potential of neurotechnology to solve neurological problems and mental disorders, while identifying the actions needed to address the threats it poses to human rights and fundamental freedoms. The dialogue will involve senior officials, policymakers, civil society organizations, academics and representatives of the private sector from all regions of the world.

Lay the foundations for a global ethical framework

The dialogue will also be informed by a report by UNESCO's International Bioethics Committee (IBC) on the "Ethical Issues of Neurotechnology", and a UNESCO study proposing first time evidence on the neurotechnology landscape, innovations, key actors worldwide and major trends.

The ultimate goal of the dialogue is to advance a better understanding of the ethical issues related to the gov-

ernance of neurotechnology, informing the development of the ethical framework to be approved by 193 member states of UNESCO - similar to the way in which UNESCO established the global ethical frameworks on the human genome (1997), human genetic data (2003) and artificial intelligence (2021).

UNESCO's global standard on the Ethics of Artificial Intelligence has been particularly effective and timely, given the latest developments related to Generative AI, the pervasiveness of AI technologies and the risks they pose to people, democracies, and jobs. The convergence of neural data and artificial intelligence poses particular challenges, as already recognized in UNESCO's AI standard.

Neurotechnology covers any kind of device or procedure which is designed to "access, monitor, investigate, assess, manipulate, and/or emulate the structure and function of neural systems". Neurotechnological devices range from "wearables", to non-invasive brain computer interfaces such as robotic limbs, to brain implants currently being devel-

oped with the goal of treating disabilities such as paralysis.

One in eight people worldwide live with a mental or neurological disorder, triggering care-related costs that account for up to a third of total health expenses in developed countries. These burdens are growing in low- and middle-income countries too. Globally these expenses are expected to grow - the number of people aged over 60 is projected to double by 2050 to 2.1 billion (WHO 2022). Neurotechnology has the vast potential to reduce the number of deaths and disabilities caused by neurological disorders, such as

Epilepsy, Alzheimer's, Parkinson's and Stroke.

Without ethical guardrails, these technologies can pose serious risks, as brain information can be accessed and manipulated, threatening fundamental rights and fundamental freedoms, which are central to the notion of human identity, freedom of thought, privacy, and memory. In its report published in 2021, UNESCO's IBC documents these risks and proposes concrete actions to address them.

Neural data - which capture the individual's reactions and basic emotions - is in high demand in consumer markets.

Unlike the data gathered on us by social media platforms, most neural data is generated unconsciously, therefore we cannot give our consent for its use. If sensitive data is extracted, and then falls into the wrong hands, the individual may suffer harmful consequences.

Brain-Computer-Interfaces (BCIs) implanted at a time during which a child or teenager is still undergoing neurodevelopment may disrupt the 'normal' maturation of the brain. It may be able to transform young minds, shaping their future identity with long-lasting, perhaps permanent, effects.

Memory modification techniques (MMT) may enable scientists to alter the content of a memory, reconstructing past events. For now, MMT relies on the use of drugs, but in the future it may be possible to insert chips into the brain. While this could be beneficial in the case of traumatised people, such practices can also distort an individual's sense of personal identity.

Currently 50% of Neurotech Companies are in the US, and 35% in Europe and the UK. Because neurotechnology could usher in a new generation of 'super-humans', this would further widen the education, skills, wealth and opportunities' gap within and between countries, giving those with the most advanced technology an unfair advantage.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильтагам Тагиев,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев,
Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS".
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000